

ВІСНИК THE JOURNAL

-VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Суспільно-політичний місячник

З М І С Т

Свято тріумфу Бога	1
Н. Геркен-Русова — Місія України в світлі київської місти- ки та її мистецької символіки	3
В. Щербій — Під цим прапором перемога	7
Д-р Михайло Кушнір — Держава і суспільство в СРСР	10
Юрій Тис-Крохмалюк — Провідник нації	13
С. Галамай — За культуру, але проти культобману	15
Ярослав Онищук — Найбільша небезпека для ЗДА	18
Петро Кізко — Пісня	20
І. Б. — Іван Липа (Петро Шелест)	21
Павло Савчук — Сонет	22
М. Т. — Україна в боротьбі	23
А. Родославченко — Я виконав його доручення	24
А. В. — Бій за Київ у світовому розмірі	26
С. Галамай — Корисна публікація про економіку України	30
3 листів до редакції	31
3 життя Відділів	32
Відомості з АБН	33

**ОРГАНІЗАЦІЯ
ОВОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ**

Немає української родини без української книгозбірні!

Немає української книгозбірні без видань ООЧСУ!

ПРОГОЛОШУЄМО ВИПРОДАЖ КНИЖОК ЗА ГОТІВКУ

Е. Маланок: Illustrissimus Dominus Maze- ра — тло і постать, стор. 32	0.50	В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31	0.25
Е. Маланок: Малоросійство, стор. 36	0.50	П. Мірчук: З мого духа печаттю (25- ліття ОУН), стор. 30	0.25
Е. Маланок: До проблеми большевизму, стор. 82	1.00	П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63	0.50
Е. Маланок: Нариси з історії нашої куль- тури, стор. 80	0.50	П. Мірчук: Під покров Богородиці (свя- то УПА), стор. 32	0.25
Е. Маланок: Остання весна — (поезії) стор. 104	1.50	П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00
* Історія Русів, стор. 346	3.00	С. Збараський: Крути, стор. 104	1.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75	Г. Косинка: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00
Д. Донцов: Правда пращів великих, стор. 95	0.50	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (тра- гедія на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Українсько-московська уго- да, стор. 100	0.50	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25	М. Островерха: На закрутці, стор. 142	2.00
О. Оглоблин: Думки про сучасну україн- ську історіографію, стор. 87	1.50	М. Островерха: Великий Василянин, стор. 48	0.50
А. Княжинський: На дні СРСР, стор. 232	2.75	М. Островерха: Гомін з далека, стор. 127	1.50
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман) стор. 288	3.75	О. Бабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
Ф. Одряч: Щебетун (повість), стор. 294	2.50	О. Запорожець: В одвічний боротьбі стор. 370	2.00
Т. Ерем: Советський акваріум, стор. 142	0.50	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та ви- никнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніг, стор. 44	0.50	Хосе Ортега: Вунт мас	2.00
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, стор. 154	1.25	Вадим Лесич: Кам'яні луни	1.50
М. Щербак: Багаття (лірика), стор. 64	0.75		
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25		
В. Гришко: Панславизм в советській істо- ріографії і політиці, стор. 37	0.25		
В. Кравців: Людина і вояк (сл. п. Р. Шу- хевича-Чупринки), стор. 31	0.25		
РІЧНИКИ „ВІСНИКА” за 1960, 1961, 1962 1963, 1964 (тверда оправа)	6.00		
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.15		
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50		

АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ

Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
N. Chirovsky: The Economic Factors in the Growth of Russia	3.75
N. Chirovsky: Old Ukraine	7.00

Замовлення висилати на адресу:

V I S N Y K
P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА”! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!

ВІСНИК

Христос Воскрес!

Редакційна

СВЯТО ТРІУМФУ БОГА

„Воскресіння Твоє, Христе Спасе, Ангели поють на небеси і нас на землі сподоби чистим серцем Тебе піти і славити; Христос воскрес із мертвих, смертю смерть поправ і сущим во гробіх живот дарував” (Із Великодньої Утрени).

Як же інакше було ще передучора, в Велику П'ятницю, коли провалилися всі надії. Заломилися серця і здавалося, що все втрачене. Над Учителем переведено жажликий процес, стосуючи тортури, які тільки людська злоба була здібна продумати. Злоба і людська ненависть загасили світлість і Божу любов. І здавалося, що людина вбила Бога, що Його знівечила.

Здійснилися пророцтва Старого Завіту, Син Божий випив до дна чашу огірчення і поразки, яку приготувала Йому людина, коли до розп'ятого між небом і землею та конаючого вона здолу кидала блюзнірські слова наруги: „Коли Ти Син Божий, то зійди з хреста. Допоможи сам собі. Іншим допомагав — а собі допомогти не можеш”.

На терези боротьби за спасіння душі людини Бог-людина кинув усе, — щоб усе виграти. Після найбільшої поразки, яка тільки може бути, а висказаної людськими словами: „Боже, чому Ти мене покинув? — прийшов, куплений ціною найбільшої жертви, рівний їй тріумф — висказаний Божими словами: „Я є, який є” —

„Не лякайтеся! Я є перший і останній і Живий. Я був помер, а оце я живий на віки вічні і маю ключі смерти і пекла” (Об'явл. 1, 17-18).

І як передсказав, після трьох днів розступилися чудесним способом мури гробу, розбіглася перелякана сторожа, а на відваленому гробовому камені станув Він, Альфа й Омега людства, Спаситель світу, переможець сатани і смерти, Предвічна Святість, щоб відтепер світити крокуючому в тіні гріха, страждання і смерти — людству, по всі часи аж до закінчення світу. „Хто за Мною йде, не ходить у темряві”.

**
*

У світлі таємниці воскресіння розуміємо таємницю хреста, — цей один із парадоксів християнства, що в хресті страждання, в хресті спасіння.

Що це є страждання? Що є його причиною і які його наслідки? Причина страждання — розлучення приналежних одна до одної частин і перешкода злучення. А наслідок — біль. Розрізуючи ножем тіло, розлучаємо клітини, які належать одна до одної, що дає страждання і викликає біль. Розлука близьких осіб і неможливість злуки спричиняють страждання і біль. Втрата батьківщини і перешкоди в з'єднанні з нею — це страждання і біль.

Але чому Бог допускає страждання і біль? Чому зсилає на нас хрест?

Кожне людське страждання відноситься і на-вертає до пратипової розлуки першої людини з Богом, тобто до упадку людини в раю, до реакції людини на підшепти сатани, який знає, що це втрачений рай: „Іжте... а будете як Бог”. Людина зловжила довір'я Бога, з яким мала бути інтимно з'єднана. Вона збунтувалася і відтялася від Нього. Вона розірвала вузол, що зв'язував природне з надприродним. Вона, одним помахом, спричинила розлуку, сепарацію з Богом.

Невідхильним наслідком була втрата раю, праця в поті чола, страждання і смерть.

Чи це так суворо zareагував Бог на добровільну розлуку людини з Ним? Ні! Це людина сама вибрала цей невідхильний наслідок. Бог, який є Богом Любови і Правди, zareагував інакше. Його реакцією є Син Божий, Ісус Христос: Ягня Боже, що бере на себе гріхи світу.

Ісус Христос узяв на себе всі страждання цієї розлуки. Унією поміж Богом і людиною, і навпаки, є і буде до кінця світу — хрест. Христос розп'ятий і воскреслий, який привернув людині надприродне життя і допускає до надприродного інтимного життя з Богом, до повноти життя в абсолютному щасті і вічній славі.

**

А оце відповідь на запитання, поставлене Пилатом Ісусові під час працесу: „Що це є Правда?” Відповідь Христос передав такими словами: „Я на те народився й на те прийшов у світ, щоб засвідчити правду” (св. Іван 18,37).

Для поган і сучасних безбожників правдою є: „Будете, як Бог сам”. — „Не хочемо, щоб Він царював”. Для них є правдою, що немає Бога, як також, що немає бессмертної душі. Для них правдою є матерія, мілітарна, поліційна сила. Це панцерні дивізії і атомові бомби, абсолютна держава, тоталітаризм. Їх Богом є філо-

~~~~~  
“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four  
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.  
Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,  
New York 3, N. Y.

софія облеженого життя й уживання: „бо живемо тільки раз”.

Натомість для нас є правдою, що існує видимий і невидимий світ, що є природне і надприродне життя, що наше земське життя є тільки передсінком, але ніколи останнім словом Бога і християнина, що християнство є воскресінням. Як писав Честертон: „У християнстві є оживання людських, а навіть поганських речей, оживання, яке ніколи не кінчиться. Не віримо, щоб щонебудь було втрачене; не допускаємо, щоб були якінебудь безнадійні постійності”. Тому теж, коли співаємо наш національний гімн, то його слова нагадують нам слова, які були старими, коли всі наші пісні були новими і які будуть новими, коли всі наші пісні будуть старими, а саме: „Я є воскресіння і життя”.

Для нас є правдою „Боже Ягня, що бере на себе гріхи світу”, — цей мовчазний деколи Бог, терпеливий, але справедливий, — „Перший і Останній”, який у кожній війні, Йому проголошений, має останнє слово, який всупереч чи навіть наперекір людським обчисленням переводить свої великі пляни. „Отець мій творить аж по сю пору, тож і я творю” (св. Іван 5, 17).

Для нас є правдою розп'ятий і воскреслий Христос; правдою, в яку віримо, відколи тисяча років тому ми пішли за Ним і за Його Церквою; правдою, яка є основою і таємницею нашого національного існування.

\*\*

І тому теж Воскресіння Господнє має для нас, українців, особливий характер, характер неначе національного свята. У цей день із глибини наших душ лине молитва до стіп Господніх: „Твій Хрест, о Господи, став нашим прапором: чи хтонебудь може його принизити і під ним нас перемогти?” І хоча добре розуміємо, що воскресіння є болісним трудом і перше треба в собі виграти війну правди, однак кличемо до Господа: „Ми вже відбули пробу гробу, нашим правом воскресіння. Ми віримо, що Ти пошлеш нам його, о Боже!”

~~~~~  
ЧИТАЙТЕ,

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,

„ВІСНИК”!

~~~~~

Н. Геркен-Русова

МІСІЯ УКРАЇНИ В СВІТЛІ КИЇВСЬКОЇ МІСТИКИ ТА ЇЇ МИСТЕЦЬКОЇ СИМВОЛІКИ

Україна має свою місію і традицію своєї місії. Але доба матеріялізму ці поняття цілковито стратила і згубила спогад про них. Повернутися до джерел тих понять надходить час. Очевидно, що на шляху повороту до джерел нашої містики і матеріялістики є багато труднощів, які треба перебороти. Але це звичайний шлях нових ідей. Особливо, коли старі правди подаються в новім насвітленні і коли вони беруться з джерел **духовної** традиції. Щодо традиції фізичного пляну, то наша етнографія їх з особливою любов'ю розробила: традиції побуту, почасти національної психології та їх проявів. Духовні й державні традиції та шляхи до їх джерел у блискучій **інтуїції** накреслив у своїх творах д-р Д. Донцов („Дух нашої давнини”, „Де шукати наших традицій”, „Правда прадідів великих”).

Дух тих стародавніх традицій, як реальний чинник нашої національної визвольної політики, у формі яскравого прогиставлення Києва Москві, вже входить через АБН і акцію його голови, Я. Стецька, в сферу активної міжнародної політики, стаючи поважним **чинником боротьби**. Може тому виявляти тепер наново значення мистецької символіки і містеріялістики є на часі. Бо вона таїть у собі ті ж самі незмінні правди, які залишаються досі таємницею. Спроба їх розкрити з допомогою певного „ключа” і робиться в цій статті.

Що таке мистецька символіка? Це формули в формі чи образі плястичних або літературних творів, в які укладаються певні правди, ідеї, науки й поняття засобом візуальним або описовим. Є це знаки, образи, емблеми, архітектурні пам'ятки, літературні, які своїм відображенням у фізичному пляні відбивають свою духовну суть. Наприклад: герб міста, роду, країни виявляють укриту суть, сенс тих понять або їх місію, з тими символами пов'язану. Леви, орли, півні, планети, зброя, атрибути влади, фантастичні звірі чи птахи — все це емблематика, що становить символічний знак, у якому ховається певний сенс, мудрість, навчання, а іноді вічна пророкальна правда, яку треба старатися віднайти і зрозуміти.

Звертаючись до ініціюючих джерел нашої містики і містеріялістики, треба почати, принаймні, з грецької історії і мітології, з давньої антики. Наприклад, у Геродота є багато легендарного-містичного матеріялу, що відноситься до нашої країни. Цінні ініціяції початків таємного знання („інніціум” — початок) може там черпати той, хто встані їх прийняти. Однак повинен при цім знати, що хто ініціюється, той є лише учень, не майстер (Йоган Діоннізіос).

Грецькі міти теж є для нас першорядним містичним джерелом, з якого беремо наше знання. Наприклад, міт дельфійського Аполлона, переможця Тифона, дракона, злого змія, сили тьми, має безпосереднє відношення до національної містеріялогії нашого краю, криючи в собі одну важливу для нас правду про наше національне призначення. Згідно з вірою і наукою жерців храма Аполлона Дельфійського, соняшний Бог Аполлон (Феб, Фебес, Фелес, чи не наш Велес?) щороку восени покидає Дельфи і відходить у країни Гіпорборея на гористі береги Данапріса (Дніпра). Там він пробуває до часу, коли знов вертається в Дельфи. Це приблизно припадало на грудень місяць, на дату нашого Різдва. Згідно з тими ж навчаннями Аполлон одного дня залишить назавше Дельфи і зостанеться в країнах Данапріса, де мав би в слушний час просіяти з надзвичайною славою в образі новоявленого соняшного бога. Це мусіло б статися по остаточному занепаді дельфійських містерій десь наприкінці доби „Риб”, в часі взублення в цю добу нової ери „Водолія”. Отже приблизно десь у наші чи дуже близькі нам часи. Згідно з тим же таємничим знанням Аполлон (переможець зла, Тифона) з'явиться в країні Дніпра у всій силі й славі і обдарує „світлом духа” цю гіперборейську країну. В ній Аполлон дає довершити, як „Нео-Геліос”, певний подвиг: перемогти потвору змія зла, що панує на берегах Данапріса, прилетівши туди з північних країн Гіперборея.

Чи не знаходимо ми форму своєрідної ремінісценції цього в нашій символіці, в образі Змія-Горинича на київських вершинах, чи смока-кровожерця, символа комунізму, над яким

обіцяна перемога? Легенда Змія-Горинича у стародавніх билинах Києва — це символ багатурської перемоги над злом і чужинецьким пануванням, перемоги представництва власного лицарства, осяяного світлом „божого мудрої сили”. Отже, Київ чи його земля в наших стародавніх билинах є соняшним містом, царством Божої мудрости. „Пресвітла, Свята Софія”, „світлостольний” град Київ, град князя Володимира, „ясного сонечка”, „Віщий Олег”, „мудра княгиня Ольга”, „Ярослав Мудрий”, „хитромудрий” Святослав Завойовник” і т. п. — цей світ переможного духа, соняшного бога, в поняттях нашої давнини поновлюється в легендах християнських часів.

З них найвідоміше пророцтво Андрія Первозваного, яке він робить, встановлюючи хрест на горах Києва. „На горах цих засяє світло благодаті Божої”, цими словами передбачає апостол велич „землі обітованої” і „царство духа” на ній. Це — основа нашого міту про „царство духа” і світу його. Цю ж саму тему „царство духа”, божої мудрости — Софії — Паллади — Мінерви почасти являє і грецький міт про бій між Мінервою і Посейдоном за владу над Атенами і за володіння Сходом і Заходом на просторах Середземного моря. Подолавши Посейдона, що символізував матеріальну потенцію води й землі, Мінерва посилає свою сову, символ мудрого прозріння, на береги Данапріса, куди летять на бурхливих хвилях Понт-Евксину коні Посейдона з його збитої і перекинутої колісниці й розірваної шестерні. Навздогін коням кидає Мінерва свого списа, символ посідання, який встромлюється в гористий берег Данапріса — образ опанування цього краю мудрістю Мінерви-Паллади, божественної премудрости. Одночасно Мінерві Палладі належить і символ Палладіюму, пов’язаний з „трьома Римами”.

Сорок лицарів, що будують Святу Софію Київську, являють собою ту саму символіку: пріоритет духа мудрости над матерією, ірреального над реальним, лицарських чеснот над чинниками раціоналістично-матеріалістичного характеру, над утилітаризмом.

Подібна своїм змістом і легенда про „Лицаря Михайлика” і про „Золоті Ворота” київські. Ці дві легенди вже цілком українські своїм типом і образом своєї символіки й духовости. В них

надзвичайно яскраво означений цей пріоритет духа над матерією. А головний постулат в них це вимога „високих чеснот духа благодаті від тих, що вибираються досягти „таємниць мудростей”; від тих, що мають і хочуть цю божественність духа віднайти й відродити, підняти із забуття, зробити з неї зброю, створити потужний чинник і символ своєї влади, бажаючи одночасно віддати себе з повною посвятою цій ідеї.

Сорока лицарям, що будують св. Софію впертим зусиллям, не вдається одразу ця праця. Те, що набудують за день, вночі провалюється в землю і зникає. Лицарство вперто поновлює свою працю, але все даремно. Лише коли йому вдається „відігнати негідних” (подібно, як у легендах інших народів) від свого гурту будівничих, їх зусилля відразу увінчуються успіхом. І тоді одного ранку св. Софія з’являється „прекрасна, сильна і свята” в усьому блиску своєї сяючої мудрости.

Тут символічно виявлено одну нашу надзвичайно важливу правду. Будівничими (в даному випадку храму св. Софії) одного з наших Палладіонів мають бути люди з прикметами лицарської вдачі, що посідають такі чесноти як „прямота, благородство, чемність, достойність, законність, відважність, вірність, гордість, доброта, сумлінність, справедливість, активність”. Лише при посіданні таких рис характеру можна бути будівничим Палладіону, яким є в легенді символічна св. Софія. Будування храму, коли торкається Палладіону, це одночасно і символ будування держави. Отже, таке будівництво вдається лише тоді, коли переводиться селекція достойних будівників від недостойних, бо лише першим дано довершити таке будівництво. Це містеріяльний зміст легенди, який ми читаємо при допомозі символіки її образів. Повторюю, ця легенда дуже близька до подібних легенд інших народів, особливо кельтського походження. І число „сорок” або „золоте число”, і будування храму лицарями, і повторність їх зусиль мають цілком певне значення. Пояснення цього знаходимо, наприклад, у матеріялах „Братства Будівничих Страсбурзького Собору”. За канонами їх мистецької символіки цифрі сорок (срок) відповідає поняття часу і найдосконалішої селекції. Повторність будівничих зусиль означає працю цілих літ чи

покоління. Факт, що будівничі є лише лицарі, пояснює, що тільки духовна еліта має творити духовно-державні цінності і ними орудувати. Той же статут будівничого братства Страсбурзького Собору дає цікаві вказівки для будівничих і мистців, які мали б лише за допомогою мистецької символіки творити свої образи. До „лицарів будівничих” допускалося лиш тих, що або з народження, або по духу належали до цієї касті.

Даних про практичне застосування цих принципів залишилось багато в історичних матеріалах, наприклад, з часів будівництва паризького Собору Божої Матері (Нотр Дам де Парі). Ці дані свідчать, що його будувало, крім утаємничених майстрів і мистців, французьке лицарство, яке вважало справу будівництва храмів і держави за справу лише своєї касті. Також будову славнозвісної флорентійської катедри, почату в Середні Віки і закінчену в добу Ренесансу, поруч найкращих мистців та майстрів, переводило лицарство Тоскани. Воно спеціально складало „каміння фундаменту”, тягало його на зведення стін. Міщанство і плебс, однаково багатий чи бідний, освічений чи ні, допускалося лише „подивляти велике діло свого лицарства”, бо будівництво такого порядку вважалося його справою. Легенда про наших сорок лицарів, що будували св. Софію, відповідає своїм сенсом отим прикладам будівництва соборів у інших народів і подає ту саму ідею засобом тих самих символів і понять.

Легенда Михайлика, „Золотих Воріт” продовжує лінію цих самих символів. „Немудрі кияни” (маса народу) хочуть віддати ворогові Михайлика, за що ворог мав би припинити облогу Києва. Цих зрадливих і немудрих киян князь-лицар Михайлик карає тим, що відходить з „воїнами”, виносячи з собою „Золоті Ворота” з Києва. Ці ворота є символом контакту земного світу з духовним світом. Тим, що Михайлик забирає „Золоті Ворота”, він замикає киянам джерело духовної сили і божественної мудрости, благодаті Божої, призначеної засягти на горах київських. По відході Михайлика, позбавлені лицарства і контакту з „світом Духа”, кияни зазнають поразки від підступного ворога, який вдирається до міста і чинить там усякі лиха. Єдина надія киян — це поворот Михайлика до міста з „Золотими Воротами”.

Цей поворот, знов символічно-таємничо, відбувається в добу козацьку, коли козаки привозять з Флоренції (де вони прийняли відповідне втаємничення) статую Архистратига Михаїла, який стає патроном Києва, його гербом і оборонцем лицарства України та всієї „козацької нації”. Символічно Архистратиг Михаїл (і його „сила”) тим самим відновлює контакт країни з вищими духовними силами. Бо в ті часи Флоренція була осередком езотеричних наук. Там плекала таємні знання тодішня освічена еліта, мудреці, вчителі, науковці, ченці, які, по турецькій інвазії Візантії, знайшли притулок для своїх шкіл у столиці Тоскани. Були це часи, коли також відживала наша езотерика на Лаврських горах, коли київська Академія зачинала плекати науково-таємне знання; коли наші митрополити, письменники і вчені давали йому місце і почесну роллю в своїх творах („О тайном”).

Це часи, коли, наприклад, Гізель у своєму „Синописі” (історія і географія України) згадує, як князі училися „тайному” у мудрих лаврських старців; як князі приїздили до ігумена „бесідувати о тайном”; як під час походів і воєн наші княгині „вершили тайно”, щоб здобути допомогу добрих вищих сил воюючим у даліні князеві і дружині. Ці таємничі знання, як і поняття символіки, походять з нашої прадавньої архаїки. Вони існують, з’являються чи зникають і знов повстають силою небувалого імперативу, підвладні законові циклічності (колобігу). Це — один з постулатів життя і космосу, проти якого жадна реалістична, „прогресивна”, раціоналістична думка, жадне матеріалістичне наставлення не може нічого зробити. Своє безсилля вона може маскувати хіба тільки безсилим глумом над проявами цього закону або безглуздою неґацією очевидного факту. До ланцюга золотої символіки київської містики нав’язується міт про Палладію, на якому треба спеціально спинитися, бо він є ключовим для розуміння, в чім полягає місія України. Та про це буде мова далі, а перед тим наведу приклад „Золотих Воріт”.

„Золоті Ворота” мають свій означений символічний сенс. Це, як уже зазначено, брама царства землі в царство духа. У всесвіті символіки „Золоті ворота” завше символізували, символізують і символізуватимуть контакт люди-

ни землі з світом духовним. Символ „Золотих Воріт” — це шлях від „матерії до духовности”, від земного до небесного, від несвідомости до просвітлення, також як і дорога небесного в земне, поріг і двері єднання людини з Богом, символічний образ сполуки мікрокосмосу з макрокосмосом (людини з всесвітом). Це саме езотеричне значення „Золотих Воріт” відноситься й до київської брами. Як колись відносилось до римських золотих воріт, цісарської палати „Каза Доро”, так само, як золота брама Царгороду, що була в певній залежності від „священного цісарського палацу” (Пале Сакре). Цікаво зазначити, що „Золота Брама” в князівські часи була зв'язана з князівськими палатами св. Софії і церквами старого міста. Над в'їздовою брамою була збудована церква Божої Матері Благовіщення, що теж є символом певного містеріяльного значення.

У християнській мистецькій символіці Богородиця є образом свяченої й одухотвореної матерії. Вона є „брамою небесного в земне і воротами земного в небесне”. Тому в наших давніх традиціях, як і в деяких апокрифах або в написах на стародавніх образах, Богородиця іменується „Воротарницею”. У фльорентійському каноні західного мистецтва, як і в атонському каноні (візантійського мистецтва), Богородиці належаться такі символістичні атрибути, як „Воротарниці”: золота арка, склепіння, брама або звід печери, „льоджії”, чи вікна, як і купола неба чи вінець зірок. Сенс тих символів добре знав мистецям християнської містеріялістики. Прийшов він до наших мистців разом з атонським каноном, з Візантії. Крім того, символічно „Золота Брама” це образ контакту з Божественною мудрістю, тому він тісно пов'язаний з символом Палладія, каменя мудрости. Заповіт, який мітично накреслений на камені Палладія, стосується духовної державної мудрости і науки, як створити „царство духа” (завдання 3-го Риму на землі) і його законом заінспірувати всесвіт, тобто дати новий духовний імпульс світові. Цим самим місту, де Палладієм знаходиться, належить стати початком нової ери духа, стати центром, з якого випромінює нова духовність. В цьому полягає міст Палладія, який має в призначеній годині з'явитися і правдою свого заповіту дати основу для творення нового державного буття, по

своїй „правді й силі і волі” — правді, так прекрасно відчутій генієм Шевченка. Не менше інтуїтивно і містеріяльно Шевченко відчув цей наш скарб духа, коли писав, що москалі ще не розкопали досі „того льоха”, в якому закопаний наш найцінніший національний скарб — „наша доля і воля”. Палладієм — це головний духовний скарб нашої нації, це — образ того безцінного імпульсу, схованого на Київських горах, що цінніший за „золоті клейноди і за самоцвітне каміння”, закопані в київських печерах. Це — сенс і образ символічної місії у речевій формі Палладія, каменя мудрости, символу і образу „Третього Риму”, що має просіяти на Київських горах.

Можна зібрати безліч матеріалів в історії філософії, в релігійних книжках, окультній і таємнознавчій містеріяльній літературі. Але в межах цієї статті досить згадати те, що говорить філософ і мислитель, антропософ Рудольф Штайнер: що Палладієм мав утретє з'явитися в слов'янським місті просторів північного берега Чорного моря і в місці, що лежить на горах при березі великої ріки. В місці, присвяченому Божественній Мудрості (Софії-Мінерві). Друге цікаве для нас свідоцтво на цю тему знаходиться в творах нашої славнозвісної землячки, основоположниці світової теософії Блавацької. Її твердження подібні до тверджень Штайнера. Вони обоє повертають нас до реальности, втраченої нами, і до жахливо забутого символу нашого призначення, які ми ганебно досі не можемо зрозуміти й прийняти. Коли Палладієм є одним з основних символів нашої містики і понять, що з неї виникають, то треба спинитися ще на двох містичних символах, що є свого роду орієнтативними вогнями або своєрідними сигналами на шляху сприйняття Палладіюму. Перше — це образ богині Феміди, богині правосуддя і справедливости, образ совісти і чистого сумління. Її статуя завершувала будову київського магістрату і була до певної міри гербом Києва (перед гербом Архистратига Михаїла). Так само невідомого походження таємничий знак дерева із завішеним на нім луком (не плутати з знаком арболета, золотої хоругви київських цехів). Ці два символічні образи мають своє значення і належать до глибокої нашої давнини. Постає Феміди, в сполуці її з земною кулею, означає совість світу. Дерево

В. Щербій

ПІД ЦИМ ПРАПОРОМ ПЕРЕМОГА

Не зважаючи на те, що ні одна з американських домінуючих політичних партій не має скристалізованого ідейно світоглядowego фундаменту під соціально-політичною програмою, американські публіцисти й соціологи, аналізуючи базедатність націоналізму і т. зв. християнського соціалізму, приходять до висновку, що обидві названі доктрини не витримують в бою проти воюючого комунізму. Отже у висліді таких міркувань єдиноспасенною — в духовому розумінні — зброєю є т. зв. американський спосіб життя („американ вей ов лайф). Звичайно, коли йдеться про націоналізм, то зводять в це поняття все, що остання світова війна показала найгіршим, отже гітлерівський націонал-соціалізм та фашизм Муссоліні, додаючи до того, як відстрашуючу ілюстрацію, всі американські оригінальності, що для них придумано спільну назву: „правий екстремізм”. Сюди можна зачислити кругло тисяча триста всяких груп: від Ку-Клак-Клену (антимуринаська група) через „чорних мусульман” (муринські релігійно-нібинаціоналістичні групи) та новонацистські організації.

в нашій етнографії, як і в мистецтві нашого фолкльору, є символ життя, а лук, що висить на нім, символ перемоги, досягнення цілі, замірення. Містичне розшифрування цих символічних образів дає ось що: в данім місці (у цьому випадку в Києві) знаходиться совість світу, як і досягнення в житті, перемоги і вищої цілі. Дальші статті дадуть більше роз'яснень до цих прикладів.

Цікаво між іншим відмітити, що величезне значення для нації тих „без'язиких” емблем, символів, легенд, як і „без'язикої” мови могил, що мають величезну духовну запліднюючу і активізуючу силу — досі не усвідомили собі сучасники (не зважаючи на Шевченка!), але... чудово усвідомили ті слуги північного Гаспида, які захопили нашу землю, щоб здушити насамперед дух нашої нації, а тоді і її саму. Доказом цього є руйнація козацьких церков під час зруйнування Запоріжжя царицею Катериною, а далі знищення Аскольдової могили, Михайлівського монастиря, Покровсько-Лаврської церкви, бібліотеки Академії Наук, стрілецьких

Так званий християнський соціалізм, якому, на думку публіциста Солцберґера, патронував покійний Папа Пій XII, також не виправдав себе, як остоя в духовому (та й практичному — В. Щ.) розумінні у боротьбі проти комунізму. Так, наприклад, італійські християнські демократи попадають під вплив італійської комуністичної партії. Причиною цього, кажуть деякі американські спостерігачі, є ліберальний курс Пія XII супроти комунізму. Французька МРП втратила цілком на силі, особливо після того, як Бідо втягнув її в альжирську авантюру. Німецькі християнські демократи, з погляду тих же американських публіцистів, мають шанси встоятись.

З нашого погляду таку оцінку виставляється цим німецьким демократам тільки тому, що теперішній їхній провідник ні в чому не опонує американській політиці, особливо політиці коекзистенції з „світовим комунізмом”.

Коли ж ідеться про націоналізм, як ідейну і суспільно-політичну доктрину, то її засуджують апріорно, не намагаючись бодай трохи проаналізувати цю єдиноправильну зброю,

могил на Янівському цвинтарі у Львові, святині в Гошеві руїниками і варварами з Півночі.

Синтеза, в яку складаються поняття, заховані в образах нашої символіки, і які розкриваються з допомогою певного ключа, повинні заінспірувати нас видом нашої місії, надхнути її духом, надати акції, чину, відповідного змісту і характеру. Коли ясна ціль, до якої прямується, коли візія мети атрактивна, тоді так само ясні і шляхи до неї. Коли призначення нації усвідомлене, тоді не доводиться блукати в темряві несвідомого в путях до неї. Очевидно, що все, що тут пишеться, є в певній мірі нове і, як зазначено на початку, остільки застаре, що здається абсолютно новим. А проте, треба його знов розсвіати. Ясно усвідомивши думку Марка Тируїна, що нове завше доводиться розсвіати в атмосфері байдужости або ворожости загалу. І що завше, „коли треба збирати зерно з жнив, знаходиться багато більше на те людей, ніж коли треба зерно (ідей) сіяти, кидаючи його на вітер”.

здатну не тільки „здержати”, але й знищити комунізм. Причиною такого погляду на націоналізм, гадаємо, є: незнання суті націоналізму (книжки Армстронга, Шнайдера і ін. не є навіть краплею в морі для того, щоб внести бодай трохи світла в цю проблематику), дія п'ятої комуністичної колони в американській пропаганді проти націоналізму (постійне ілюстрування націоналізму Гітлером, Гестапом та СС-манами) і діяльність в Америці т. зв. правоекстремістичних груп, які своїми „програмами” і дією можуть і дійсно відстрашити від націоналізму кожного, хто не мав змоги познайомитись з правдивим націоналізмом.

Звичайно, такий „націоналізм” мусить бути опудалом для кожного публіциста, а не тільки для американського. Отож, зводячи під спільний знаменник усі оті вже згадувані „націоналізми-екстремізми”, американська публіцистика виводить з поля бою проти комунізму націоналізм, як такий.

Залишається єдина доктрина, здібна опонувати комунізмові, — стандартний американський спосіб життя з начальним кличем демократизму, в найширшому, не сконкретизованому звучанні. В цьому „американ вей ов лайф” вміщується не тільки поняття способу життя американського обивателя, але й вся філософія і на ній будована соціально-політична програма обох більших американських партій, які то програми обидві партії здійснюють, коли вони стоять при державній кермі.

Про філософію, на якій спираються соціально-політичні програми, можна писати широкі трактати, бо ця філософія — основний первень в оцій боротьбі проти комунізму. Рямці цієї статті дозволяють лише на короткі ствердження, підперті практичними й реальними даними.

Безспірним є питання, на якій філософії спирається американська політика. Вже за кілька хвилин після інавгураційної промови президента Л. Б. Джансона, що її він виголосив безпосередньо після зложення присяги 20 січня ц. р., один з відомих радіових коментаторів, між іншим, сказав: „Відомо ж, що президент Джансон є здецидований прагматист... На цій філософії й буде він свою програму”.

Філософія американців Пірса і Вільяма Джеймса з основним гаслом: „Цікавмося тим,

що ефективно, що має зрозуміле, практичне значення, — тоді й зрозуміємо, як слід об'єкт нашого зацікавлення”, і т. зв. логічний атомізм англійця Рассела, який є, з погляду американської публіцистики, зобов'язуючим в англосмовному світі — і є фундаментом, на якому будується внутрішню й зовнішню політику Америки і яку пропонується решті вільного світу, як опору проти наступаючого комунізму.

Сприймати явища такими, якими вони є, не входячи в причини, що ті явища зумовили, і практичне достосовування до тих явищ — наріжний камінь, на якому будується „реальну політику” наших днів. У перекладі на практичну мову це значить: коли „з якихось причин” майже половина світу опинилася в ситуації посередньої або безпосередньої жадливої контролі над собою т. зв. світового комунізму, тоді це явище належить сприймати як ефективно й реальне і... треба тільки знайти „модус вівенді” між світом неволі, точніше між тими, що ту половину світу поневолюють, і рештою вільних ще.

Нічого дивного немає в тому, що політика, побудована на такій філософії, породжує зловіще гасло: „краще бути червоним, ніж мертвим”. Кажуть, автором цього гасла і є 92-річний англійський філософ, Берtrand Рассел, винахідник „логічного атомізму” в своїй філософії. Коли ж американська публіцистика стверджує, що націоналізм (такий, як вони його розуміють) і т. зв. християнський соціалізм не витримують як доктрини у війні з комуністичною доктриною, то ми з ними погоджуємось.

Такий „націоналізм”, на який вони вказують, отже головним чином колишній німецький націонал-соціалізм, і дійсно не може бути опонентом комунізмові. Бо коли б ця доктрина могла мати шанси на „життя”, то скоріше чи пізніше отой німецький націонал-соціалізм прогресував би до... комунізму. Замість зотареного в колгоспах суспільства було б таке ж зотарене суспільство в „лігеншафтах”. Партійних наганячів з червоною зіркою на лобі замінили б партійні наганячі з „гакенкройцом”.

Коли ж мова про „християнський соціалізм”, а ми додамо кожний соціалізм, тоді тільки підтвердимо: так. Американці мають рацію, коли твердять, що соціалізм „не витримує” в бою

з комунізмом. Адже соціалізм — це тільки переходова стадія до комунізму! Хіба вони не вірять московським „соціалістам”, коли ті твердять: „соціалізм побудовано, давай комунізм”!

Алеж і „американ вей ов лайф”, такий, на який ми коротко вказали і який американська публіцистика пропонує решті вільного світу, як протиставну до комунізму доктрину — не то що не є ніякою протиставною доктриною, але є димовою заслоною, за якою видно капітулянтство з повторним виправданням: „краще бути червоним, ніж мертвим”. Отой „логічний атомізм” чи „політичний реалізм” (інша назва для коекзистенції — В. Ш.), що своїм корінням сягає філософського прагматизму, може довести лише до... капітуляції в обличчі наступаючого, безкомпромісного комунізму.

Виголошуючи інавгураційну промову, през. Джансон, між іншим, сказав: „За велінням Бога ми стали потугою, і нашу потужність мусимо зберегти”... На питання, як зберегти цю потужність, знаходимо відповідь у чотирьох пунктах тієї ж промови (всі вони стосуються лише ЗДА): 1. Війна з убогістю, 2. Свобода, справедливість і єдність, 3. Велике суспільство (без конкретизації — В. Ш.) і 4. Добробут в мирі (теж без конкретного з'ясування — В. Ш.).

Ось напрямні політики на наступні чотири роки, політики, яку вестиме лідер вільного світу. В ній (в підкреслюваному добробуті) так і вичувається філософію гедонізму, яка то філософія була головним деструктивним чинником в процесі занепаду імперій, зокрема Римської, яку разсадило злощасне: „карпе діем”. Беручи до уваги ідейне підложжя політики лідера вільного світу, зокрема оту „практичну політику”, на яку вказуємо, треба з прикрістю ствердити, що так, як соціалізм усіх видів, і американська політична доктрина не то не є протиставною наступаючому комунізму силі, але вона відкриває навстіж браму вільного ще світу для воюючого, безкомпромісного комунізму.

Отже на полі бою залишається тільки націоналізм. Але не такий, яким показує його американська публіцистика й пропаганда. Не гітлерівський чи новогітлерівський націонал-соціалізм і не дивацтво т. зв. американських „правих екстрем”, а той націоналізм, якого не

всилі подолати „звітовий комунізм”, хоч намагається його знищити всіми найжахливішими методами вже близько пів сторіччя.

Коли ж соціалізм усіх видів, який має можливість вільного розвитку у вільній частині світу без концтаборів, без підвалів, без пострілів у потилицю, без морення голодом і т. д. не витримує в бою з комунізмом, а справжній націоналізм вже близько п'ятдесятьох років у найгірших умовах наступає постійно на диявольську доктрину комунізму, перевертаючи трони під носіями тієї доктрини, то відповідь на питання: яка ідейно-політична доктрина залишиться переможною на полі бою — сама напрошується.

Повторюємо з повним переконанням: справжній націоналізм.

Але, щоб його як слід пізнати, треба перенестися на простори між Карпатськими горами і межею Європи, Уралом. І, щоб довідатися, звідки черпає свою силу і снагу справжній націоналізм, треба вести досліди, починаючи від ствердження одного з найкращих апостолів націоналізму, сл. п. С. Бандери: „...Через правдиву й глибоку віру в Бога-Спасителя кожна людина і кожний нарід мають змогу безупинно черпати з вічно живого джерела стільки сили, скільки їхня душа спроможна сприйняти”.

І тільки цей, справжній націоналізм, що своїм корінням вріс глибоко в одвічні, незмінні для всіх людей і народів однакові закони і правди, спроможний не тільки „здержати” наступаючий комунізм, але й доценту його викоренити, як антилюдську і анти-Божу, диявольську доктрину.

Бо такий націоналізм є відповіддю на всі наболілі проблеми, перед якими опинились народи нашої доби. Такий націоналізм є розв'язкою питання, яке сьогодні підносять не тільки поневолені, але й матеріально найпотужніші країни, в першу чергу Америка, як про це говорить в другому пункті програми на нових чотири роки: „свобода, справедливість і єдність”. Справжній бо націоналізм, вирощений на християнському ідеалізмі, розкує закуту комунізмом людську індивідуальність, гарантуючи повну свободу людини в умовах волі всього народу, до якої та людина належить. А це в свою чергу (вільна людина у вільному суспільстві, а не закріпачений у колгоспі робот)

Д-р. Михайло Кушнір

ДЕРЖАВА І СУСПІЛЬСТВО В ССРС*)

Коли читаємо сучасні праці на тему Советського Союзу, важко встоятися перед враженням, що комуністична держава складається зі свідомого уряду і слухняних та несвідомих мільйонів. Бо читаємо про політичне керівництво, про його плани й постанови, але дуже рідко чуємо про людей і їх неполітичне життя.

І навпаки, автори подібних праць про інші країни, наприклад, про Індію чи З'єднані Держави Америки, дуже часто не займаються взагалі проблемою управи й її виконання, — вони поминають цю проблему, присвячуючи свою увагу досліджуванню людських груп у їх стосунку до справ, що знаходяться поза політикою, починаючи від моральності і звичаїв, а кінчаючи на мистецтві. Чи не можна так само підходити й до Советського Союзу?

Своєрідний характер большевицького тоталізму спричинює те, що підхід до советського життя у відірванні від політики неможливий. А це не те саме, що твердити, що політика — все; що советське життя не знає ділянок, які є вільні від неї, або від неї відвертаються.

Комуністична система є цілковитою диктатурою одної групи над усіма проявами збірного життя і змаганням до панування над цілістю індивідуального життя. Однак, змагання і досягнення — це не те саме. Цілковите панування над фізичним і інтелектуальним буттям гро-
~~~~~  
звільнить і людину і суспільство від тих жахів, на які вказував през. Джансон в обох промовах, в новорічній і інавгураційній: убогости, безпросвітності, криміналізму, невиліковних недуг і ін.

Бож лише вільна людина, її Божественна індивідуальність, яку так високо підносить справжній націоналізм, здібна вести постійну боротьбу проти зла і за добро.

І коли матеріально потужна Америка дасть до цієї своєї потуги нездоланну потугу, якою є справжній, християнський націоналізм, тоді питання, що зморою звисає над світом, перестане бути питанням. Комунізм буде викоринений. І постуляти, що їх ставить американська політика, будуть здійснені не лише в Америці, але й в усьому світі.

мадян було б можливе, коли б комунізм умів передбачати розвоєві можливості опанованого суспільства і коли б міг заздалегідь приготувати народження і розвиток нових інтелектуальних течій. Але так не є. Большевики на свій лад розв'язали проблему здобуття влади і втримання її в руках групи об'єднаної спільною філософією, спільною технікою володіння і спільним браком скрупулів. Однак, вони не розв'язали справи володіння умами. Це було для них тим більше важко, що це саме вони виступили з тезою про суспільство, як організм із постійно змінливими формами — а тепер прагнуть усіх переконати, що вже не буде дальших переформувань, бо процес наближається до кульмінаційної точки, поза якою тільки незмінна безвладність. Цього не сказано ще офіційно, але вже самий факт, що зміни можуть легально походити тільки від керівництва партії, вказує на повільне костеніння системи.

Советський устрій рішуче домагається панування над умами. Це його характеристична прикмета, що він прагне мати не тільки те, що кесареве, але й те, що Боже. В цьому сенсі він є продовженням російської монархії, укороновані представники якої також хотіли мати одне й друге, сполучаючи світську і духовну владу в одних, і то світських, руках.

Ця тяглість традиції є аргументом у руках тих істориків і публіцистів, які не вірять навіть у можливість відділеного розвитку держави і суспільства в Росії. По стількох століттях злуки — кажуть вони — вже не можна говорити про розділення. Але цей аргумент поверховний, бо зміст цієї злуки тепер інший, ніж був раніше, і навіть її форми відмінні. А втім, він теж до певної міри неслухняний, бо традиція Московії знала і періоди розділення влади над державою від влади над думками людини.

250 років Середньовіччя уплинули в Московії в атмосфері поділу влади на духовну і світську, бо вершком світської влади був татарський наїзник. Отже це був період менше або більше чіткого дуалізму. Століття московських

\*) Другий розділ статті „Край і еміграція” — див. „Вісник” ч. 3.



Рюриковичів і три століття Романових збудували протилежну традицію. Але вже в половині XIX століття російська інтелігенція поставила знак запиту, а потім і цілковито відкинула претенсії державної влади до панування над сумліннями.

По большевицькій революції комуністична партія поволі повернула на становище царів, — вона висунула претенсії до контролю над діяльністю і думками громадянина. Але самий факт революції був бунтом проти такої влади. А втім це була революція неспокійних сумлінь проти всевладної держави. Від того часу чітко виступають дві течії: одна виявляється на верхах партійної і державної гієрархії і помітна в змаганні до затіснення контролю над умами; а друга, що пронизує суспільство і навіть саму партію, домагається права думати інакше, ніж думають приклонники панівного нурту. В цих умовах володіти зовсім не є легкою справою, а доказом цього є сорок шість років історії советської комуністичної партії, яка значну частину цього часу перевела на кривавих внутрішніх дискусіях та жорстоких кампаніях проти суспільства.

Період, який саме тепер переживаємо, видається непідходящим для дискусії про умовини незалежності людських сумлінь в СРСР: бо це саме тепер зарисовується і скріплене панування партії над мистецтвом та літературою, і скріплення авторитету політичної поліції, і здушення опозиції в комуністичній партії, і репресії проти критично наставленої академічної молоді. А все ж таки цей період говорить багато і з іншого погляду.

Точкою виходу цього періоду були поступки, заповіджені на 20-му з'їзді в Москві. Ті поступки були короткотривалі, це правда, але їх поява свідчила про могутню пресію всередині і поза партією. Без тієї пресії, мовчазної чи попросту німої, але потужної, не можна зрозуміти того, що було впродовж короткого часу „десталінізацією”. Самий факт існування такої пресії вказує, що комунізм не розв'язав проблеми влади над умами, бо він не вмів передбачати поставання умових течій, здавлення яких в зародку було б простіше, ніж вижидання аж вибухнуть повстання на Воркуті чи в Будапешті.

Мадярске повстання перервало період по-

ступок, бо кремлівські володарі перелякались не тільки мадярського народу, але передусім — власних народів. Вони відкрили тим самим віддаль, що ділить їх від суспільства, і показали, що їх влада над сумліннями громадян обмежена і не сягає надто глибоко — кожний струс може її знищити.

Водночас короткий період відпруження виявив, скільки підшкірних і підземних течій приховується в умах советських громадян, які вижидують тільки сприятливої нагоди. Правда, виявилось, що опозиція в СРСР нечисленна і не йде глибоко в маси, але те саме можна сказати й про правлячу партію. І все ж таки існування такої опозиції позначило себе в 1956 і 1957 роках. Ті голоси опозиції були слабкі, але скаженість, з якою партія проти них виступила, давала багато до думання. Мимохіть виринула думка, що партія намагається криком заглушити поставлену, але не розв'язану революцією проблему.

Система володіння царату в XIX стол. засновувалась на невизнанні голосу суспільства, а в XX стол. — на недопусканні суспільства до голосу. Зростаючі жадання різних суспільних верств і груп, гальмовані царатом, дуже допомогли революції.

Большевізм, зі своєю нечисленною організацією, плив тоді на хвилі таких жадань, з повною свідомістю присвоюючи собі найкрайніші, але популярні кличі моменту. Це було, згідно з доктриною Леніна, наставленою на здобуття і втримання влади — поставлене як найважливіше завдання руху. Звідси виникала потреба „прислухатися до голосу мас”. Про це говорить ще й сьогодні, і двозначність цієї проблеми в советському охопленні виявляється дуже сильно, коли завважимо, що большевикам йдеться не про поступування згідне з бажанням „мас”, але тільки про знайдення шляхів найменшого конфлікту з масами, або про таку презентацію власної політики, щоб масам здавалося, що це — їх політика.

Але така постава мусить деколи вести до дискусії та до розгри зі суспільством. Майстром такої розгри, у найжорстокішому вигляді, був Йосиф Сталін.

Можна розглядати зарівно його колективізацію, як і переслідування ним релігії в державному масштабі та надзвичайно високий темп

індустріалізації, як поодинокі кампанії в боротьбі з суспільством. Це суспільство не раз піддавалося, набираючи водночас переконання, що державна машина є його природним ворогом. Це було підтвердженням подібного погляду, що витворився під пануванням царської автократії в минулому столітті. Таким чином більшовизм понад тридцять років утримував розділ між владою держави і масою її громадян. Закордонні обсерватори цього процесу припускали, що його завершенням буде цілковита ліквідація будь-яких суспільних пов'язань, — цілковите розпорошення.

Але більшовики бачили це інакше. Тому вони перевели багато змін по смерті Сталіна, які мали переконати суспільство, що держава — в остаточному розрахунку — є приятелем. До цих змін належить: послаблення терористичного апарату, ліквідація значної частини таборів невідільної праці, децентралізація промислової адміністрації і судівництва, навіть певне послаблення суворости колгоспної системи. Однак не можна припускати, що ці зміни були тільки наслідком калькуляції на найвищому щаблі правлячої партії. Радше — і це знаменне! — вони були наслідком натиску знизу, отже натиску, що зродився в суспільстві.

Отже, коли говоримо, що суспільство в ССРСР не має нічого до говорення, то робимо значну помилку. Бо суспільство не має там жадної організаційної форми і є так контрольоване, що не може такої форми явно розвинути. Але виявляється, що існують таємні форми, і то не тільки в таборах. Ці форми належать або до політики, або до релігії.

Виявляється також, що держава мусить в деяких проблемах робити рішучі поступки, або навіть не може запобігти діям, до яких початково вона прагнула не допустити. Рішучою поступкою було рішення Сталіна привернути існування православної церковної ієрархії. Багато написано на тему підпорядкування цієї ієрархії світській владі, але не можна заперечити, що її поворот до офіційного життя уможливив відкриття багатьох церков і відновлення офіційного культу та навчання релігії в обмеженому засязі. Це правда, що постанови ієрархії, залежної від держави, спричинило відхід від офіційної Церкви і привело до постановня „Підземної Церкви”, яка стала неначе ши-

рокорозповсюдженою сектою, глибоко прив'язаною до певних правд християнства. Впродовж багатьох літ їх членів і визнаців переслідувано й масово зсилано до таборів. Але від шістьох літ більшість їх вже на волі. Таким чином советський уряд потиху визнав право людини мати власні релігійні переконання навіть в атеїстичній державі. Це дуже вузьке визнання, але його вибороли проти уряду і партії.

Іншим прикладом подібного явища є факт, що коран у ручних відписах кружляв до останніх років серед мусульман Центральної Азії, хоч арабське письмо було зліквідоване двадцять п'ять років тому, а проти ісламу йшла гостра боротьба. В 1955 році заборону корану скасовано, постала школа мусульманських учителів, їх власна ієрархія і скромна база офіційного релігійного видавництва.

Подібно з жидівською проблемою. Жиди в ССРСР є народом без шкіл, без часописів, без книжок і їх не визнається як офіційний „народ”. А проте, нещодавно виявилось, що появляються там нові літературні твори в ідіш, які кружляють у відписах.

До цього треба додати, що панування держави і партії над поглядами мистця також не є явищем стопроцентним. Вистачить згадати справу Бориса Пастернака і його повісти „Доктор Жіваго”, або творчість Ліни Костенко, Івана Драча, Миколи Вінграновського й інших.

Окремий момент, який треба брати до уваги, коли робимо висновки в справі ролі суспільства у підсоветській дійсності, це факт існування революційного підпілля, яке, не зважаючи на несприятливі умовини і скріплені зусилля окупантської влади, щоб його раз назавжди зліквідувати, — все ж таки існує і діє.

Важко слідкувати за життям суспільства в ССРСР у відірванні від життя партії і держави, бо партія намагається промовчувати або заглушати голос суспільства. А втім цей голос не є ані однородний, ані дуже сильний. Але йому вдається в деяких проблемах переводити власні постуляти, хоч він може користуватися тільки засобами пасивного опору й витримування.

~~~~~  
**СКЛАДАЙТЕ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД!**  
 ~~~~~

Юрій Тис-Крохмалюк

ПРОВІДНИК НАЦІЇ

(У п'ятнадцятиліття з дня смерти ген.-хор. Т. Чупринки)

Оцінка історичної діяльності ген.-хор. Тараса Чупринки ще досі не завершена. Мабуть аж наступні генерації зможуть дати справжній образ цієї людини, яку ми особисто знали і саме тому не маємо належної віддалі, щоб встановити її вартість для нації. Одне є певним, що його ім'я не зникне з пам'яті на довгі століття.

Мої міркування спираються на думках письменника Андре Мальро, висловлених цього року з нагоди французького національного свята-акту перенесення урни з останками провідника резистансу, Жана Мулена, до Пантеону. Мальро подає перебіг подій у сконденсованій формі, натякаючи на найважливіші проблеми, перед якими стояв Жан Мулен упродовж війни аж до своєї смерті. Він згинув, закатований Гестапом, у повній мовчанці, не зрадивши нічого й нікого із своїх співробітників, учасників підпільної організації.

Нема сумніву, що діяльність „макі” і вже саме існування цієї організації причинилися до тієї слави, на якій ще довго буде спиратися історія Франції. Бо провідник „макі” згинув за свободу своєї батьківщини, а не смертю багатьох вояків різних держав за ідею імперіалізму і поневолення інших. Колись, у майбутніх і розумних часах навіть москалі дійдуть до переконання, що всі вояки, які втратили життя в боротьбі проти Української Повстанської Армії, впади жертвою ментального звихнення народу, фальшивої ідеї — розбудувати своє життя на базі неволі інших народів.

На підставі слів Мальро я доведу через порівняння, що проблеми, перед якими стояв і які реалізував ген.-хор. Тарас Чупринка, були куди трудніші від тих, які мусів розв'язувати провідник „макі”. А з тим і завдання українського націоналізму були незрівнянно важчі, як завдання націоналізму французького. Велич провідної людини можна об'єктивно встановити тільки через зіставлення обставин, у яких прийшлося боротись, через зіставлення сил, противенств і зусиль, покладених для досягнення наміченої мети.

Мальро згадує про труднощі об'єднання сил спротиву Франції. Це було першим завданням

проводу, бо в окупованій і неокупованій частинах почали діяти різні організації, які не бажали об'єднатися і навіть ворогували між собою. Об'єднати підпілля не вдалося до кінця війни.

Такого явища у нас не було, дякуючи Організації Українських Націоналістів та її Проводові. До роздріблення збройних сил не допустив авторитет Степана Бандери. Перші спроби 1942-43 рр. зорганізувати партійні відділи зазнали поразки з огляду на аргументи, що впливали з тогочасної ситуації. Полегшувало справу й те, що ми мали досвід підпілля ще перед війною, на території польської окупації і в підсоветській Україні. Врешті події в добі визвольних змагань наочно виявили перед молодшою генерацією шкідливість партійного підходу в часах, коли боротьба йде не за програми, а за історичне буття нації.

Провід визвольних сил Франції перебував поза її кордонами, його персоніфікував ген. де Голль. Цей провід мав у своєму розпорядженні великі матеріальні засоби, зброю, допомогу союзників. Тому підпілля могло розраховувати на закордон.

„Маки” виявляли відносно невеликий спротив, заховуючи свої сили для догіднішого часу, а саме часу, коли мали причалити альянтські збройні сили. Провідники резистансу мали особистий зв'язок з ген. де Голлем, їздили до Англії і поверталися.

Вагу підпілля з'ясував ген. де Голлеві Жан Мулен, коли казав: „Було б безвідповідальним і злочинним, коли б ми, у випадку причалу альянтів на континент, не вжили тих відділів, які готові до найвищих жертв, які нині є розсіяні й занархізовані, але завтра можуть стати об'єднаною армією спадунів, що знають терен і позиції ворога, знають, як мають поводитися”. Він жадав від ген. де Голля зброї і фінансових засобів, а для морального скріплення — скорого й регулярного зв'язку. Де Голль підтримав ініціативу провідника підпілля, але звернув увагу не на підпільні резерви, а на значення спротиву: „Франція мусить взяти участь у перемозі. Тільки тоді вона приверне свою свободу і велич!”

Так говорить державний муж, так оцінює він вагу збройної боротьби! Не та чи інша політична група, а — Франція!

Ми, українці, це також знали, провід тогочасної ОУН також проводив у життя гасло: не партії, а Україна. Тому УПА була всенародною збройною силою, хоч переважаючи кількість командирів і проводу належала до організації Ст. Бандери: в небезпечній ситуації, в якій опинилася ціла нація, ОУН Бандери диспонувала відповідними кадрами. І це становище політичні чинники Організації Визвольного Фронту обстоюють, у слухному переконанні, що боротьба проходила не за групові інтереси, а за українську свободу й українську державу.

Тільки ми не мали до кого звертатися за допомогою у зброї і в господарських засобах. Ніхто не міг або й не хотів допомогти нам у наших змаганнях. І це знав тогочасний провід, навіть кожний член ОУН, кожний вояк УПА. Допомога збройному підпіллю могла прийти і приходила лише від українського населення. Отже ситуація УПА була далеко труднішою, як французьких підпільників. І коли УПА встоялася десять років у своїй збройній формі, то це є заслугою ген.-хор. Т. Чупринки, який зумів без сторонніх засобів об'єднати народ у боротьбі з Москвою.

Мальро стверджує, що Мулен не творив поодиноких груп повстанців, з'єднань і полків. Він створив армію. Те саме було й у нас. Повстанський рух мав двоякий напрям: згори — наказами ген.-хор. Чупринки і знизу — коли до головної команди зголошувалися поодинокі командири місцевих відділів. Слід пригадати, що немало відділів, створених у східних областях України, присилали своїх гінців для наві'язання контакту з проводом УПА. Події світової війни і відступ німців, отже пересування фронтів, не дозволили налагодити організаційний зв'язок з деякими із тих відділів.

При цьому згадаю ще явище, яке у Франції мало свій паралельний вияв: до УПА зголошувалися відділи інших національностей і під командою ген.-хор. Чупринки брали участь у боях з московськими військами. У Франції в рядах „макі” боровся український повстанський відділ.

Треба вглибитися у думки Мальро і зробити

свої висновки: „Він уже тоді був остільки голлістом, що не надавав ваги партійним переконанням в моменті смертельної небезпеки для нації — підкреслюю — нації, а не для націоналізму... в єдності спротиву він убачав вирішну бойову силу для об'єднання нації. Його цілком було, щоб Франція вийшла з війни живою”.

І ген.-хор. Чупринка був „бандерівцем” — коли говорити сьгоднішнім розумінням цього слова — тому, що в часі смертельної небезпеки для України перед його очима стояв не тільки націоналізм, але й українська нація. І він боровся, щоб Україна вийшла з війни переможною, коли не державою, то тяглістю традиції спротиву кожному ворогові без огляду на таке чи інше положення в українській і світовій політиці.

Ген. Чупринка був людиною військовою, Мулен — цивільною. Обидва були на своїх територіях також і політичним чинником. У Франції створився комітет об'єднаних підпільних рухів, в Україні — УГВР. Цей комітет, об'єднавши номінально поодинокі з'єднання, став національною радою резистансу і скріпив свій зв'язок з альянтами. Ми ніяких альянтів не мали.

Мулен не мав свого наслідника. Коли німці його арештували і катували, він мовчав. Від моменту його ув'язнення до смерті — каже Мальро — „впродовж небагатьох днів, коли він міг ще говорити чи писати, доля резистансу залежала від духових сил цієї однієї людини... Він знав усе”.

Ген.-хор. Т. Чупринка згинув у бою з ворогом. Але якби попав живцем у руки ворога, можемо бути певними: він теж не сказав би ні слова! Українське збройне підпілля могло бути певним свого дальшого існування.

Мальро згадує членів спротиву, які гинули зі зброєю в руках, гинули під тортурами на допитах, тих з обголеними головами і в пасистих одягах концентраційних таборів. Згадує і жінок. Ці трагедії знає також українська молодь підпілля. Ще більше: підвали НКВД, рафіновані тортури московських катів, десятиліття заслання у тундрах і лісах полярних таборів.

Для Франції прийшло звільнення ззовні. В успіху боїв велике значення мали відділи

С. Галамай

ЗА КУЛЬТУРУ, АЛЕ ПРОТИ КУЛЬТОБМАНУ

Стаття знаного редактора менше знаного журналіста, що чомусь зветься „Листи до приятелів”, має нескромний, як на науковця, заголовок: „Вгору до культури чи вниз до підкультури” і закінчується гаслом: „Українці, які маєте совість і думаєте, єднайтесь!”

Оте гасло, чи пак заклик і є те, що найцініше в самій статті, бо хто уважно і до кінця її прочитав, напевно здивується: навіщо серйозній людині втручатися в неповажну гамаксоїтку захоплених облудним обміном експериментаторів. Однак, читач не знаходить рішучої відповіді на питання, чи автор заклику себе також включає до тих експериментаторів, чи хоче сам залишитися тим дзвоном, що людей до церкви скликає, а сам у ній не буває. Бож кличе тих, що мають совість, і тих, що думають...

Чи має цей редактор совість, коли — і то не від сьогодні — намагається проводити „розширення” еміграції на „верхи” і „вулицю”, на культурну і підкультурну, парцелює її на „динамічні сили” — дарма, що тим силам уже стукнула сімдесятка або, у випадку з п. Пали-

французького резистансу. У нас ніякого звільнення ззовні не було.

Кінцеві слова Мальро стосуються і до нас, у п'ятнадцяту річницю з дня смерті ген.-хор. Т. Чупринки в бою з московськими військами у лісах Білогорщі:

„Коли ми святкували роковини звільнення Парижу, я сказав: прислухайся нині, молоде мові країни, гомонові дзвонів свободи! Вони дзвонять для тебе! Нині не чуємо дзвонів. Тож заспіваємо партизанську пісню, яку я чув колить, як пісню змовників, яка пізніше у мряках Воєз і вельзаських лісах гомоніла псалмом, коли повстанці з їхніми базами бігли проти танків Рунштедта й опісля здобували Страсбург. Роздумуй, молоде, нині над цією людиною, начеб ти огорнула долонями її бідне, знищене обличчя останніх днів, її мовчазні уста. Того дня, коли він помирав, його обличчя було обличчям Франції!”

Подумай, українська молоде, над тим, як інші народи вшановують своїх борців за свободу!

водою, і вісімдесятка — і на протипоступові, протипрогресивні?

Де поділася редакторова совість, щоб робити такий поділ, тим небезпечніший, що він мав би проходити по соціальних вертикалях? Так і в нашій батьківщині вороги нашої державності „розширювали” село на куркулів, середняків і бідняків, а потім ще й підкуркулів та інші менші групи, щоб легше було підкорити націю, а потенціальної провід вивести на Сибір і в інші далекі місця на загляд.

Автор згаданої статті закликає до єднання тих українців, які думають. На жаль, і тут щось не в порядку, бо хто ж із здоровим глуздом стане підрізувати галузку, що на ній розсівся? Чи не тішився б він, якби його стаття дійшла до найширших „низів”, мас, чи не писав він її з наміром, щоб широкий загал з нею ознайомився, бож хіба для тих декількох осіб, що разом з автором становлять „верхи”, не треба було цю статтю писати — вони ж „верхи” і думати можуть самі, а якщо такими не є, то навіщо автор туди їх за вуха тягне? Цим він їх лише деморалізує, створюючи ілюзію, ніби вони великі, а вони насправді настільки малі, що не здають собі справи з того, що на „верхах” голова їм закрутиться. Тут вистачить показати пальцем на одного графомана, що, замість приписувати людям аспірину, береться реформувати українську громаду.

Увесь сенс статті такий, що ті організаційні мережі, що їх українська громада з великим трудом витворила, треба розірвати й заорати. Автор її ніби не знає — хоч і цитує Міхеліса — що в усякій організації якийсь апарат мусить бути, отже видумує „апаратурні скам'янілості”, які йому перешкоджають, і тому він їх висміває на стор. 11 і також на стор. 16, пишучи про „покірну масу” (де він таке бачив?). На ст. 14 називає він розумне, обґрунтоване й відповідальне становище нашої Централі (УККА) в справі контактів із висланцями Москви „височайшим указом”. Виходить, справді „горе от ума”. Хто підказав таке? Кому впало до голови ніяк не диктаторський, але, навпаки, досить „люзно” складений з багатьох організацій і,

либонь, над міру роздемократизований УККА порівнювати з самодержавними, жорстокими, кровожадними царями, найбільшими ворогами української самостійності?

Чи хотів би „совісний і думаючий” автор статті загалом не бачити ніякого УККА? Чи волів би він не мати ніякої організованості? Чи не здає він собі справи з того, що така „думаюча” критика і обкидування болотом, що його дуже запопадливо виконують його підголоски, зокрема ті, які пописуються найнижчим стилем в одній чикагівській газеті — мусять привести до спаду зацікавлення нашої громади суспільно-політичними справами? Чи він сподівається, що Україну можна буде вихитрувати без боротьби?

Якщо ж він та його політичні дорадники з відламів із відламів колишніх „мельниківців”, „багрянців” і „бандерівців”, здесяткованих соціялістів, кожний зокрема і всі разом не бачать незадовільного стану організованості нашої еміграції, то мимоволі насувається підозра, що десь в тому думанні їхньому якийсь кільце випало, і тому, мовляв, ланцюг не держиться купи. Може якісь цупкі, як хміль, гіркі, як жовч, почуття, наприклад, почуття кривди, що ніхто досі не доцінив авторового генія, зачмарюють ясність його думки? А може та думка десь заплуталася в піднебесних високостях, загубила гравітаційність і плаває, мов сателіт, далеко від реального, справжнього суспільного життя, що не складається з несхопних мрій?

Навіщо вам братися за „несроднос” діло?

Так тепер виглядає, що ми помилялись довгими роками, коли думали про д-ра Шлемкевича, що він, маючи філософічні студії, працюватиме в цій області, бож саме українська філософічна думка має своїм найпершим завданням дати бій матеріалізму і визначити бодай проєкцію української синтези для Заходу, тобто заповнити прогалину в тій матерії, або дати щось таке, що дали Захові, наприклад, Талейгард де Жарден чи Бохенський з Швайцарії...

Іншими словами, ми грішним ділом думали, що ті скоки, що їх з життєвої конечности, тобто щоб заробити на прожиток, робив доктор в ділянку публіцистики, що вони його не засмокчуть, і він держатиметься почесного завдання

філософа, робитиме „сроднос діло” (за Скородою). Аж бачимо, що засада „кравець знай своє кравецтво, а до шевства не мішайся” тут чомусь не була застосована...

Також важко позбутися враження, що шановний редактор звідкись позичив чужу схему, зладжену на базі інших національних умов, наприклад, на основі державної американської суспільности, що має підставу деклямувати про зміни і перестерігати проти закостеніння (що все ж таки є теоретичною вимогою), і переносить ту схему живцем на український, до того ж еміграційний ґрунт і вмовляє в нас, ніби наша громада страждає від закостеніння організаційних форм. Це свідчить або про наївність, або про те, що пише автор під чийсь впливом, не маючи достатньої соціологічної підготовки. І тому жалко і дивно, що цей статечний пан дав себе втягнути в публіцистику, і то невисокого калібру, як це ми покажемо далі на підставі цитат з одної тільки статті редакційного ним органу.

Тим часом мусимо в ім'я правди ствердити, що стан організованості української громади такий, що радше нагадує глину, а може навіть і пісок, і що в ній та **організаційна форма розвивається звільна і туго**. Тут хоч-не-хоч доводиться пригадати знову в ім'я правди і об'єктивности, що саме той, так розкритикований редактором Шлемкевичем І. Вовчук вже десять років тому, тобто ще тоді, коли один із помічників редактора ще був в Європі і не міг творити „канадійської України” та інших „плянів”, — саме той І. Вовчук видвигав у своїх численних публічних виступах як можливу до здійснення **форму організації спільноти**. Конкретно він не тільки говорив про єдинодумстві в Шевченковому сенсі, але й дораджував творити українські громади, тобто такі скупчення, що допомагали б стримувати якнайдовше процес асиміляції і творили б поле, запілля і засоби для культурної творчости.

Але цього не сталося, не зважаючи на „бандерівський терор”, що вночі і вдень ввижається пп. Шемердякові, Шлемкевичеві, Лалічакові, Волинякові та співробітникам „Правди” й „Известий”, і — народ втікає з українського „давнтавну” до підміських околиць або „ближче до Союзівки”, а молодь для нас, тобто й для тих, що за визначенням „Листів” є динамічні,

протестом проти її русифікації. Якщо хто здивувався, чому він і його потакайли не здобули кам, пропадає. І нічого тут нападати на п. В. Мудрого, бо в оборону йому стверджуюмо, що він був завжди демократом і до гітлеризму не підлябався.

Отже, хай не обманює себе і своїх читачів редактор марно надію, ніби він знайшов молодь, надав їй організуючі ідеї, форми та владний підхід, і ніби актом запрошення Кочу-бєв до рутерського клубу запровадилися „вільні думки і творчі культури сили з молоддю“. Насправді молодь, якщо йде за редакторів, не репетити, то пропадає для української справи, бо існує терор „одної групи“ (і як це можливо в американському „відкритому суспільстві“?), і вона не має чим захоплюватися в українському середовищі і тому радше захоплюється всякими „бітніками“ і тими нешкідливими, що приїздили з Британії або... каміксами і телевізіями. Також нема чого редакторів тішитися кількома молодими особами, що їх вдається пригнати на сходини чи на дурні світський „панель“.

Самозрозуміло, що ми радіємо молодцю, організованому в СУМА, ТУСМ-і та інших молодечих організаціях, але ж багато її заглиблюється поза будь-якими українськими товариствами і для української справи в більшості пропадає.

Культура це чи підкультура? Чи може доля цієї молоді байдужа редакторів, бо його мета поборювати тих, що щось роблять, мовляв, під бандерівським „караулом“. Чи хай радше нічого не роблять, а тільки нудять „кар і гавзів“, аніж мали б працювати під впливом „бандерівців“?

Загалом виникає запит: чому такі зазвичайні хрестоносні похід проти „бандерівців“, а не проти бальшівників? Чому?

Високу класу культури показав п. Костюк, голова „Слова“ у тих саміх „Листах“, бо тільки на двох сторінках (4, 5) блиснуть ось такі ми висловами: „атресивний хам“ (ст. 4), „атмосфера примітивізму“ (ст. 4), „горлохашний елемент“ (ст. 4), „болого“ (ст. 4), „маніякаль-но-злюбоне оховавання“ (ст. 5). Але цей самий „подвійник культури“ не подбав про те, щоб подати допомогу культурі в Україні ось хоч би

під виглядом „бандерівців“?

Наше середовище завжди не тільки на словах, як це часто буває у деяких членів „Слова“, але й на ділі (всесвітня допомога МВР-ові, видавання мистецького журналу „Арка“ в Мюнхені, численні публікації наукових і літературних творів і т. д.) стояло, стоїть і буде стояти за українську національну культуру. Але ми проти обману, проти позерства, проти хляму, проти обкидування болотом тих, хто не величає новоявлених „геніїв“ Плевченком чи Плушкіним.

Наступ ворога йде на весь український на-

протестом проти її русифікації України, то хай починає велемудру постанову Президії „Слова“, надруковану 16 березня в „Свободі“, що звучить так: не протестували проти русифікації України і затискуванню культурних працівників в Україні тому, що не... було то-го в програмі.

Це цілком точно так, як у тих німців, що з Дрездену мали приїхати до Берліну робити революцію, але не приїхали, бо начальнік станції в Дрездені не видав їм залізничних квитків. Не протестували, каже Президія „Слова“, бо протесту не було передано в програмі. А хто ж ту програму складав? А ось сатирю на „бандерівців“ і УКРА доморослий віршовторець Толубенко (колись у „мєльничківців“ і „септ“ від молоді) склав, і Президія в програмі її вставила.

Ще раз питаємо: культура це чи підкультура? У згаданій статті п. Шлемкевича зовсім не потрібні, на нашу думку, випади проти п. Бовчука і Мудрого. Загалом це слівська метода пригадувати чинсь минуле, та ще й фальшувати факти, бо комусь може забажатися пригадати й динсье минуле Шлемкевича або Костюка. І як тоді буде?

Наше середовище завжди не тільки на словах, як це часто буває у деяких членів „Слова“, але й на ділі (всесвітня допомога МВР-ові, видавання мистецького журналу „Арка“ в Мюнхені, численні публікації наукових і літературних творів і т. д.) стояло, стоїть і буде стояти за українську національну культуру. Але ми проти обману, проти позерства, проти хляму, проти обкидування болотом тих, хто не величає новоявлених „геніїв“ Плевченком чи Плушкіним.

Наступ ворога йде на весь український на-

протестом проти її русифікації України, то хай починає велемудру постанову Президії „Слова“, надруковану 16 березня в „Свободі“, що звучить так: не протестували проти русифікації України і затискуванню культурних працівників в Україні тому, що не... було то-го в програмі.

Це цілком точно так, як у тих німців, що з Дрездену мали приїхати до Берліну робити революцію, але не приїхали, бо начальнік станції в Дрездені не видав їм залізничних квитків. Не протестували, каже Президія „Слова“, бо протесту не було передано в програмі. А хто ж ту програму складав? А ось сатирю на „бандерівців“ і УКРА доморослий віршовторець Толубенко (колись у „мєльничківців“ і „септ“ від молоді) склав, і Президія в програмі її вставила.

Ще раз питаємо: культура це чи підкультура? У згаданій статті п. Шлемкевича зовсім не потрібні, на нашу думку, випади проти п. Бовчука і Мудрого. Загалом це слівська метода пригадувати чинсь минуле, та ще й фальшувати факти, бо комусь може забажатися пригадати й динсье минуле Шлемкевича або Костюка. І як тоді буде?

Наше середовище завжди не тільки на словах, як це часто буває у деяких членів „Слова“, але й на ділі (всесвітня допомога МВР-ові, видавання мистецького журналу „Арка“ в Мюнхені, численні публікації наукових і літературних творів і т. д.) стояло, стоїть і буде стояти за українську національну культуру. Але ми проти обману, проти позерства, проти хляму, проти обкидування болотом тих, хто не величає новоявлених „геніїв“ Плевченком чи Плушкіним.

Ярослав Онищук

НАЙБІЛЬША НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ ЗДА

У гурті американських інтелектуалістів якось велася гутірка на тему духового обличчя Америки. Один з учасників сказав, що хоч американці думають, що вони живуть у країні свободи, насправді ЗДА перестають уже бути країною свободи.

Він доказував це твердження так: Американці стають пасивнішими у публічному й приватному житті. Вони стараються не мати своєї думки, ба навіть бояться її мати. Матеріальні речі цікавлять їх більше, як духові цінності. Вони дедалі більше схильні думати, що ЗДА повинні прийняти філософію „велфаризму”, як економічну і соціальну систему, а щоб добитися більшої безпеки ладні навіть зректися свободи.

Цей інтелектуаліст підкреслив, що американці стають дедалі більшими конформістами, а ЗДА перетворюються помалу на країну диктатури маси. Тому ця справа повинна стати предметом особливої турботи всіх тих, які дбають про майбутність своєї країни.

Питання американського конформізму-притосування заторкує також і українських громадян Америки. Тож варто приглянутися йому ближче.

Багато американців здають собі справу з небезпеки конформізму. Двадцять років тому Лі Колеман у своїй праці „Що є Америка?” писав, що рівність, одноманітність і конформізм — притаманні прикмети американців. А Дейвід Рісман і Нейтан Глейзер в 1950 р. опублікували працю п. н. „Самотня юрба”, в якій піддали аналізу тип керованої людини, т. зв. „адер дайректед мен”. Провідною думкою цього твору є те, що тип керованої людини — грізна небезпека для Америки. Така людина втрачає свою особовість. Вона готова зректися своїх особистих прав узаміну за безпеку.

Мохтар Любіс вважав, що розвиткові американського конформізму сприяють масова продукція і масова культура. Але питання конформізму в Америці не є новою проблемою. Ця проблема існує вже друге століття.

Ще Ралф Валдо Емерсон нарікав на те, що його сучасники втрачають певність себе. Вже він бачив, що вони раді замінити свободу за кращу безпеку. Конформізм стає чесною.

Емерсон гнівався на американців, що вони стають дедалі боязливішими і бояться сказати „я так думаю”, що вони бояться правди, бояться смерти, ба й один одного.

Але думав так не тільки Емерсон. Англійка Гарріет Мартіно п'ятдесят років перед тим писала, що американці — конформісти, що вони не вірять у засаду вільного вислову думки, що вони бояться відповідальності і втрачають особисту самобутність. Про засяг американського конформізму писав її сучасник, німець Франц Грунд.

Американський конформізм розтягається й на духову ділянку життя. Джан Джей Чепман, американський письменник другої половини минулого століття, не міг знайти в американській громаді справжньої свободи дискусії, ані самостійності думки. Конформізм його сучасників був для нього осоружний, але не міг він знести також американського способу приподоблюватися іншим при допомозі характерного „усміху”. Цей штучний усміх вражав і Реймона Аарона, професора соціології в Сорбонні, коли він відвідував Америку. Він знав, що цей „стереотипний усміх” не зовсім щирий, що в ньому затрачується особовість людини.

Джеймс Брайс, амбасадор Великої Британії в ЗДА, писав наприкінці минулого століття, що американці втрачають почуття особистої відповідальності і почуття обов'язку. Вони не боронять своєї власної думки і стають менш відпорними.

Кожна людина мусить пристосовуватись у деякій мірі до життя спільноти. Але пристосовуватись забагато — це вже нищення особистого вияву, самостійної думки, це — рабський конформізм.

Цивілізація маси, що серед неї живемо, примушує кожного до деякого роду пристосування. Стандартизуються звичаї, витворюється особливий спосіб життя. Але в ЗДА завжди було наставлення до перебільшеного пристосування. Його можна з'ясувати у таких кличах: „Уникай у житті тертя”, „Завжди погоджуйся з думкою інших”, „Пам'ятай, що ціллю твого життя є твій особистий успіх”.

Тому багато американців живуть згідно із цими написаними законами. Найважливіше

завдання у їх житті — розвинути уміння здобувати собі приятелів. Тому й не диво, що книжка на цю тему Дейлі Карнегі мала в Америці небувалий успіх. Бо американець-конформіст тільки й дбає про те, щоб його любили. Проф. Марітен завважив, що кожний такий американець палко бажає, щоб його любили. Для цього він готов на все.

Що так воно справді є, бачимо у щоденному житті. Газети пишуть про те, як свідки автомобільних випадків намагаються за всяку ціну викрутитися, щоб не свідчити в цій справі. Не раз буває, що гурт людей спокійно приглядається, як злочинець вбиває беззахисну жінку або знущається над нею. Така поведінка не є витвором наших днів. Те саме було пів століття тому, в часах безпощадного критика американського життя Г. Л. Менкена.

Така боязлива настанова багатьох американців, їх великий нахил до пристосування спостерігається не тільки у приватному, але також у комерційному житті, де панує не індивідуалізм, а колективна настанова. Бо так, як і в приватному житті, американський комерсант хоче, щоб його любили. Він хоче також, щоб кожний був щасливий. Це добра прикмета. Але коли, наприклад, підприємство має забагато людей і його видатність не є така, яка повинна бутти, вдержувати інших щасливими значить робити це коштом громади.

Американський спосіб життя витворює щораз менше провідників, рішучих людей із сильною волею, справжніх борців. Це світ людей, які думають не індивідуалістичними, а колективними категоріями. Пристосовуючись до обставин, вони затрачають часто основні людські чесноти. Христос ніколи не належав до цієї категорії людей. Платон, Сократ, Лінкольн, Ганді — всі вони були індивідуалістами. Вони були провідниками, а не тягнулися за товпою.

Предки американців були будівничими, повними життєвої сили й ініціативи. Для них найбільшими чеснотами були заповзятливість, відважність і справедливість. Людина була для них найбільшою цінністю. Тепер Америка визбувається цих своїх чеснот.

Початку такої зміни духових вартостей треба шукати в школах. Школи, як писав Роберт Лінднер, стали „фабриками роботів”. Завданням шкіл є не так учити молодь, як „усус-

пільнювати” її. У школах не звертають уваги на науку думання, а натомість підкреслюють, що найбільшою філософією людського життя є добитися найвищого економічного рівня.

Зі шкіл виносить молодь особливий підхід до життя. Там же вона зустрічається з концепцією „велфаризму”, — державою, яка своїми законами має піклуватися кожною одиницею від її народження до кінця життя. Така настанова починає здобувати собі дедалі більше прихильників. Оперта на філософії задушевних бажань людини, вона розвинулась в особливу систему думання про ролі людини у суспільстві. Ця філософія виходить із заложення, що кожна людина, з своєї природи, є доброю, а якщо вона зробила щось погане, то це не її вина, але вина обставин і суспільства.

Такий спосіб думання спирається тільки на мріях і бажаннях бачити кожную людину однорідною і звести її до автомата не тільки в її буденній праці, але й в думанні, хоч такі намагання протівні основним біологічним і духовим законам.

Бог створив світ не однорідним. Кожна людина вже на перший погляд різниться від іншої людини: барвою тіла, поставою, ходою, поведінкою, способом думання, навіть писанням. Ба, кожна людина має інше здоров'я й інакше реагує на зовнішні спонуки. Немає двох людських істот у світі з однаковими відтисками пальців.

Інакше сприймає життя фізично сильна людина, а зовсім інакше людина хвора. Життєва філософія також різна. Зовсім інакше сприйматиме життя людина без жадного зацікавлення у житті, а зовсім інакше із широкими зацікавленнями. Тому зрозуміло, що люди з різними підходами до життя — оптимістичним, песимістичним, відважні люди чи боягузи — мають відмінні духові прикмети. З цього випливає ціла скала духових настанов у відношенні до умовин життя, погляд на світ та на розуміння ролі людини у житті.

Усіх людей ніколи не можна буде звести до спільного позему, чи то у фізичній, чи в духовій площині. А все ж таки існують намагання це досягнути, і то не тільки у комуністичних країнах, але й в ЗДА. Ці намагання до конформізму є грізною небезпекою не тільки для одиниці, але й для всієї людської спільноти.

Конформізм, з усіма його прикметами, є причиною, що американці втрачають силу — фізичну й моральну. Бож спортом займаються тільки професіонали; всі інші є тільки глядачами. В політиці американці тратять силу, бо не виявляють ініціативи, не мають мети. Вони у постійній обороні проти напасника. Американець дуже любить десь, до чогось належати. Але не тому, що йому подобається якась організація. Він хоче належати до неї для того, щоб його любили і щоб він міг показати, що він любить іншого. Американець з природи жертвенний і доброго серця.

Оці мрії, бажання й настанова змушують американця бути надто справедливим, поблажливим, бачити кожну справу „з двох сторін”, а врешті не прив'язувати великого значення до політичних систем. Бо він майже на дорозі до того, щоб стати зовсім байдужим, у якій державній системі йому жити, демократичній чи диктаторській. Найкращим доказом, як пересічний американець мало відпорний фізично й духово, є поведінка американських полонених у Корейській війні.

Із звіту Євгена Кінкеда, надрукованого в 1957 р. у журналі „Нью-Йоркер”, довідуємося, що з 7.190 американських полонених одна третина співпрацювала з ворогом. Зате поведінка 229 полонених турків бездоганна. Американців умерло в полоні 38 відсотків, а з турків не вмер ані один, хоч майже половина з них попала в полон раненими.

Не маючи відпорности, пересічний американець легко погоджується з конформізмом, що його дедалі більше підкреслює масова цивілізація. Він приймає конформізм, як природний вияв цивілізації і як складову частину своєї культури.

Коли говорити про духову сторінку американського життя, то справді треба дивуватися, як сильно конформіст потурає книжкам, фільмам і т. зв. мистецьким творам, які поширюють гидоту і дегенерують людський ум. Він робить це під впливом тих, які переконують некритичну юрбу, що „справжнього мистецтва” і „справжньої літератури” звичайна людина не здібна як слід розуміти. Тих, що осуджують таке „мистецтво”, називають невігласами.

Конформізм — не тільки небезпека для одиниць і причина їх душевних неправильностей.

Це найбільш згубна зброя на знищення свободи народів.

Свобідний вияв життя, так у духовій, як і в економічній діяльності, є непереможною зброєю у боротьбі проти комунізму й диктатури. Але конформізм сприяє розвитку диктатури; не диктатури одиниці, партії чи якої групи людей, але настановленої самим собою диктатури маси. Це веде до заперечення свободи для всіх тих, що не погоджуються з конформізмом маси.

Абрагам Лінкольн підкреслював: „Дух свободи є найпевнішою гарантією самостійности. Якщо цього духа знищити, зерно деспотизму посіяне”. Але цей дух свободи залежить від способу думання поодиноких людей. Бо людина мусить знати докладно, як це писав Р. Л. Стівенсон, чому вона думає так, а не інакше, і не тільки бездушно притакувати, що кажуть інші. Тоді вона знає, що її душа справді живе.

За вдержання живою душі кожної американської людини йтиме завзята боротьба, а від її вислідів залежатиме хід історії світу.

Петро Кізко

П І С Н Я

I.

У вікно застукала,
ударилась
та й залилась плачем.
Плакала тужно, болоче, гіркотно.
Обличчя у неї було скорботне.
Я не бачив його, уявив собі,
бо не кожне так плаче обличчя:
мов подерте і кинуте серце билося.
Рвалось, кричало і звало:
— Рятуйте її, пошматовану,
потоптану долю свою!
... Ніхто так не може плакати,
так міцно — слізьми полум'яними.
Усе мов горить від того плачу,
і люди біжать на слізу пожежу.
Біжать рятувати іще неспалене,
недомучене
і — не достріляне.
Біжать виручати з загину
долю свою — Батьківщину.
І все затихає,
зникає вона
й в далеких світах розпливається...
А плакала ж як —
мов подерте і кинуте серце билося.
То плакала пісня —
так плакати може лиш пісня!

I. B.

ІВАН ЛИПА (ПЕТРО ШЕЛЕСТ)

Сто років тому в Керчі, в Криму, народився засновник самостійницького товариства Братство Тарасівців д-р Іван Липа, лікар-письменник, що писав під псевдонімом Петро Шелест. Як перший український самостійник, був він опонентом Євгена Чикаленка й заснував 1890 року конспіративне товариство, яке поставило собі мету здобути самостійність Україні.

Народився Іван Липа 24 лютого 1865 року. Закінчивши медичний факультет в Харкові й Казані, працював як земський лікар в Одесі. В 1893 р. організацію Тарасівців царський уряд розгромив, і Липа опинився в тюрмі, в якій просидів більше як рік. Коли постала українська держава, був міністром віровизнань (1919), а потім міністром охорони здоров'я (1921).

Помер Іван Липа 13 листопада 1926 р. у Винниках коло Львова. Вол. Дорошенко писав про нього в „Новому Часі” 24 травня 1937 р.:

II.

Була ти найкращим лікарем
з усіх лікарів на світі.
У різні часи,
епохи
й періоди.
Вела у бої за долю народню
ранених,
спраглих,
голодних,
зневіренних...
Співали молитву і гимни
присуджені
на розстріл,
на страту через
повішення...
І йшла ти віками в віки,
з покоління
у покоління.
Вела,
піднімала,
життям надихала —
чаром краси
і могуттю душі
оживляла
людство й народи.
Так поривати,
так оживляти,
так лікувати тіла знеможені
може лиш Пісня.
Люди із Піснею —
непереможні!

6-7.I. 1965.

„... Не стало піонера свідомого українства, покинув нас один із видатних лицарів Молодої України, чесний, характерний, працьовитий і розумний українець... Треба пам'ятати, що саме Іван Липа з гуртом своїх товаришів-однолітків започаткував новітній політичний рух на Великій Україні. Це ж від них іде т. зв. свідоме українство, що прийшло на зміну колишньому „українофільству” з його національною дводушністю”.

Тарасівці були речниками реакції молодих українців проти українофільства і спиралися на віри у власні сили. Коли вліті 1891 р. полтавське губерніяльне земство доручило відомому статистикові Ол. Русову зробити перепис рухомого майна на Полтавщині, він запряг до тієї роботи багато українців. Серед них були 4 молоді студенти, які створили окремий гурток і назвали себе „свідомими українцями”. Це були Іван Липа, Микола Байздренко, Михайло Базькевич і Віталій Боровик. Національна свідомість не дозволяла їм включитися до російських політичних організацій. Вони гостро різнилися від своїх товаришів національним світоглядом, і тому їх уважали за вузьких націоналістів. Для їхніх товаришів національна справа не існувала: вони тримали один фронт з російськими революціонерами у боротьбі проти царського уряду. Згадані 4 студенти, фанатики національного відродження України, працюючи поблизу могили Шевченка, відвідали її і там присягли на вірність Україні та ідеям великого Тараса. Там же на могилі заснували вони таємне товариство і на честь Шевченка назвали його „Братством Тарасівців”.

Програма Тарасівців затратилася, але її можемо відтворити на підставі одної їхньої промови, що була побудована на програмі. Хоч Братство Тарасівців розгромила поліція 1893 року, спершу харківську групу, а згодом і по інших містах, їх роля не скінчилася. Окремі братчики працювали далі в душі зліквідованої організації, наприклад, М. Міхновський і Вол. Шемет на Лубенщині й Прилуччині, Липа на Ананіївщині і, коли в 1900-их роках постає Революційна Українська Партія — РУП, самостійницький напрямок у тій партії репрезенту-

ють тарасівці або їх вихованці. Адже М. Міхновський своєю „Самостійною Україною” дав перший ідеологічно обґрунтований виклад новітнього українського націоналізму.

Велике значення і заслуги Братства Тарасівців у тому, що вони в найглухіших 90-их роках проголосили боротьбу за самостійність України. Вони були самостійниками, зорганізованими тоді, коли самостійництво не було ще загальним гаслом.

Драгоманівець Є. Чикаленко пише, що вже під час перших зустрічей з І. Липою в Одесі на початку 90-их років Липа ставився вороже до всяких залищань до москалів і проповідував ідею самостійності України. Він пише: „Д-р І. Липа й тоді вже (1890-1894 роки) був самостійником і проповідував між свідомими українцями ідею самостійності України. Я ж доводив йому, що оця пропаганда не тільки не наблизить здійснення ідеї самостійності України, а ще більше віддалить її. Пропагандою самостійності тепер ми перелякаємо російське громадянство, бо воно боїться за цілість Росії. Не треба нам пропагандою самостійництва лякати (російські) поступові кола, бо й вони з'єднаються з урядом і задушать нас, а тепер вони готові допомогти нам добитися української школи, яка приведе до відродження української нації і т. п. Тепер я бачу, що я й мої однопумці помилялися: поступове московське громадянство не допомогло нам добути школи”. (Цитую за Мих. Мухиним „Більше світла”, Визвольний Шлях, 1960, кн. III-VI, підкресл. моє — І. Б.).

Слід додати, що до тарасівців належав і Михайло Коцюбинський.

Д-р Іван Липа був також письменником і видавцем. Писав віршем і прозою. Працював багато в одеській „Просвіті”. Свої твори друкував у „Зорі” і „Правді” з 1892 року. Пізніше не було майже видавництва, в якому не брав би участі. Крім оригінальних творів, дав чимало перекладів з чужих мов. Склавав альманах „Багаття”. Його сином був д-р Юрій Липа, поет, письменник і публіцист, що загинув у серпні 1944 р. в рядах УПА, під час рукопашного бою, біля села Витвиці, пов. Долина.

Ось зміст вірша І. Липи „Суд визволеного краю”: Рідний Край, як Христос на останнім суді, засудить тих усіх і відкине, що його вирікались тоді, коли Він був у біді. Як воскресне

Павло Савгук

С О Н Е Т

Ген.-хор. Т. Чупринці
в 15-річчя героїчної
смерти,

Твоє, Тарасе, вогняне ім'я
Для поколінь Вітчизни слава,
Ти — уособлення Держави,
Воно в душі нам світочем сія.

Твоє ім'я — зов бойових кличів,
Безсмертний символ Прометей
І непоборности Антея, —
Для месників посвячення мечів.

Твоє ім'я — Дух тріумфальних днів
В Краю закутому, розп'ятім,
Що з ворогом в змагу завзятім
Різьбить добу — історію борні.

Твоє ім'я — ідейности зеніт,
Що зве до боротьби за волю світ!

22-го лютого 1965 р.,

Україна, вони всі появляються, хоч до того часу жили для себе і свої таланти віддавали ворогові. Україна скаже тоді до них:

Тепер усі прийшли в час радощів народніх...
Що ж принесли мені? Серця свої холодні?
О, йдіть від мене геть! Геть із очей моїх!
Тепер приймаю тільки я дітей своїх...

У вірші „Море” поет зображує море в різних порах року. Після бурі воно спокійне, взимі скуте кригою, але з весною знову привабливо заграє. Далі йде порівняння його з долею України:

Після бур і ти, мій краю,
Не прокинувся ще зі сна,
І тебе всі зневажають.
Та зірки й тобі засяють,
Бо вже йде твоя весна.

Липа любить людей, з ними радіє і сміється. Але його болить нікчемність людей, і тоді його серце щемить. У вірші „Люблю людей” він каже:

Люблю людей, із ними я братаюсь,
Радію щиро і сміюсь,
А за хвилину, як вже сам лишаюсь,
З тяжкими думами борюсь.

Слова, обличчя, вирази згадаю, —
Вразливе серце защемить...
О, чом я всю нікчемність їх вбачаю?

Був Іван Липа також автором багатьох оповідань.

М. Т.

УКРАЇНА В БОРОТЬБІ

(Цей фрагмент підпільної боротьби описаний на підставі звіту про геройську смерть 7-ох членів ОУН в бою з спецвідділом КГБ в одному селі коло Львова)

Осінь 1959 року.

На краю села П. похмурі звалища мурованої хати, яка колись належала жидівській родині. В часі другої світової війни гестапівці забрали ту родину, а хата завалилась внаслідок бомбардування. Рештки цегляних стін за довгі роки заросли густим бур'яном.

Ніхто тією площею, ані звалищами не цікавився. Та це тільки так здавалось, бо в дійсності під руїнами хати — було життя, ішла праця, якої не могло побачити невтаємничене людське око. Там, під руїнами, був побудований бункер, в якому містилася боївка ОУН на чолі з районним провідником. Бункер був добре законспірований, і його входу не запримітили навіть діти, які часто весною вели тут між собою завзяті „бої”, наслідуючи вояків УПА.

**

Надворі темна осіння ніч. Вітер термосить вікна сільських хат.

Десь по півночі раптом понеслися постріли з автоматів. Селяни зривалися зі сну і, не світячи світла, виглядали через вікна, а відважніші виходили на подвір'я.

Незабаром з швидкістю блискавки з хати до хати облетіла вістка: звалища жидівської хати обступив відділ кагебістів і обстрілює руїни, з яких сильним вогнем відбиваються підпільники.

Ніхто не думав, що під руїнами міг бути бункер. Люди пошепки висловлювали припущення, хто міг би бути в підпіллі. Жінки молилися і просили Бога, щоб допоміг підпільникам утекти.

Та про втечу боївки з бункру годі було говорити. Серії з автоматів сипалися щораз частіше, було вже чути вибухи гранат, від яких вікна дрижали, а малі діти починали плакати. В неспокої і страху селяни дочекалися дня.

**

На дорозі стояло кілька вантажних авт і мотоциклів, а там, коло руїн, залягли кагебісти.

По якомусь часі зі Львова приїхало ще два авта. Большевики рішили підпільників взяти

живими і через голосник закликали їх вийти і здати зброю. Після кожного такого заклику з руїн сипалися серії автоматів, і большевики також починали стріляти.

По селі вешталися сексоты. Заходили до тієї чи іншої хати і заводили розмову про „бандитів”, які криються від „справедливої кари”. Селяни з погордою відвертали від сексотів, нічого їм не говорили, бо й самі не знали, що так близько могли кватирувати українські повстанці.

— Вніманіє, вніманіє! — чути нараз московську мову через голосник. — Виходіть, і советская власть вас помилуєт...

„Па-па-па-па-па!” — як бритвою шарнув автомат підпільників, і ще не стихла луна, як рознісся вибух повстанської гранати.

Ось так з перервами і з намовлянням через голосник здаватися тягнувся бій далеко поза полудень. На небі все ще просувалися тяжкі, темні хмари, які роздирав на шматки осінній вітер...

**

Большевики боялися ночі, і тому вирішили зрезигнувати зі свого пляну захопити живими членів ОУН. Підтягнули два міномети і почали обстрілювати бункер. У відповідь прогрімало ще кілька густих серій, пролунало: „Слава Україні!”

На місце бою над'їхали санітарні авта, щоб забрати вбитих та ранених москалів.

Санітарні авта від'їхали.

З новою силою почали большевики закидати руїни гранатами. З бункру падали безладні, рідкі постріли.

Селяни в безсилій люті стискали зуби, жінки нишком стирали з очей сльози, а малі школярі, не зважаючи на холодний вітер, не відводили очей з побойовища. На село налягла жалоба. Нікого не бралася робота того дня. Всі чекали кінця з болем, бо ніхто не вірив, що підпільники вийдуть живими.

Вже було близько вечора. Дехто казав, що тільки один повстанець ще відстрілюється, і що

його бачили в отворі з закривавленим лицем.

— Здавайся! — гукали москалі.

— Україна не здається! — відповів повстанець і кинув ще одну гранату на групу большевиків, які відважилися підійти ближче.

Большевики попадали на землю. Граната вибухла задалеко.

Якийсь місцевий сексот крикнув:

— Це Степан, я пізнав його!

Большевики порадилися, і одне авто поїхало до села. Заїхали до господаря М., син якого, Степан, вже давно десь пропав. Забрали Степанового батька і матір. Привезли на побойовище.

— Говори, старий, до свого сина бандьори! Скажи, щоб вийшов, і ми помилуємо, а інакше вас обох розстріляємо.

Батько, блідий від жаху, не знав, як йому почати. Мати, витираючи сльози запаскою, схлипувала.

Бій зовсім вщух, і люди почали підходити ближче до руїн.

— Говори! — штовхнув з-заду Степанового батька москаль.

— Степане, чи це ти? — Тут твій батько і мати, вийди...

— Люди добрі, втікайте звідси, я вас не знаю, я не ваш син, я тільки борюся за Україну і за неї згину. Втікайте, бо буду стріляти! За Бандеру, за Чупринку! — і по хвилині кілька пострілів пролунало з отвору бункру.

Москалі відступили. І знов заgrimіли міномети.

Раптом хтось із гурту селян, що стояв на дорозі, крикнув:

— Дивіться, він втікає на пасовисько!...

Дійсно, всі побачили, що хтось без куртки і шапки біг від сторони бункру.

Посипалися серії автоматів. Повстанець сповільнив біг, зупинився, з його руки щось випало на землю і сам він зігнувся і впав.

На велике здивування селян з бункру пролунало ще кілька пострілів.

— Ви мене живим не візьмете, клятві москалі! — закричав Степан і вслід за тим розітнувся глухий постріл і — все затихло.

Коли вже почало смеркати, один з москалів підійшов до отвору бункру і кинув всередину гранату. Звідтам уже ніхто не відповів.

Аскольд Родославченко

Я ВИКОНАВ ЙОГО ДОРУЧЕННЯ

(Спомини з дитячих літ про сл. п. Р. Шухевича)

Село Нивиці над річкою Радославкою в Західній Україні було дуже мальовниче. Лежало воно далеко від головного шляху, над річкою, яка сріблестими плесами виблискувала проти сонця. На другому березі річки лежало мале село Трійця, а дещо осторонь стояла стара дерев'яна церковця, про яку говорили, що вона була свідком татарських нападів. Тому, мовляв, і побудували її серед лісу, на острівчику, що його творить своєю відногою річка.

На західній і східній сторонах села простягався сосновий ліс. На північ виходила дорога на село Оглядів, а на правий бік скручувала дорога на присілок Колісники і Лопатин. Коли глянути від села на північ — як оком сягнути зелені поля та вилискувались хвилі колосків пшениці і жита. Зараз за селом був розлогий вигін і пасовиська з гайками дубини і вільшини.

На перехресті двох доріг стояла фігура. Це був центр села з читальнею „Просвіти” і громадським урядом. Тут же зеленів овочевий сад, з доріжкою, посипаною жовтим піском. Сад притикав до сільської школи. При дорозі білили хати і знову великий сад, обсаджений кущами бозу, який майже зовсім скривав приходство о. Петра Казанівського, а по другій стороні дороги серед тополь стояли церква з трьома банями і дзвіниця.

Сад коло школи був обгороджений штахетами, через які я не раз підглядавав, як гості пана директора сиділи на лавочках, граючи в кар-

***

Міліціонери зігнали селян і наказали їм розривати руїни. При електричних лампах витягнули 6 трупів, членів боївки ОУН.

Сьомого, який згинув на пасовиську, звали Конюхом.

Москалі привели стареньку матір до вбитого.

— Це твій син? — запитав один із них.

— Ні, не мій, — відвернулася і тихо відійшла.

Сім трупів українських героїв кинули на вантажне авто і відвезли. Ніхто не довідався, де їх поховано.

ти чи шахи, а молоді співали українських пісень, притягаючи сільську малечу під огорожу.

Одного з тих молодих людей, середнього росту, сильно збудованого, з прямим носом і темним волоссям кликали товариші „Кофою”. Це був син директора школи. Його друг був вищий від нього, щуплий, з веселими ясними очима і буйним руським волоссям. Високе чоло і випнуте підборіддя вказували на вольовість та рішучість характеру. Це був Роман Шухевич, який часто гостив на літніх вакаціях у директора школи. Бували там і інші студенти: Орест Казанівський, син о. Петра, Карпинець, присадкуватий, з чорною чуприною, друг Романа Шухевича — Юрко Березинський, син о. Березинського з села Оглядова, Олійник, Панасюк з Нивиць.

З-поміж жіночого товариства бачив я там часто Наталку Березинську, сестру Юрка, Параню Гриньківну з Мукань, панну Ірену, яку кликали жартома „Пітолько”, сестер Кравцівен з Лопатина, доньок о. декана Кравцева, і багатьох інших.

В моїх очах незвичайними людьми були Роман Шухевич, Богдан Підгайний і Юрко Березинський. Це були студенти, старші від мене на 8-10 років. Я любив з ними ходити на ріку купатися і слухати, як вони оповідали про різні пригоди у Львові. Вони багато говорили про арешти студентів польською поліцією, про кінну поліцію, яка розганяла демонстрації шаблями. Коментували політичні процеси над членами УВО-ОУН. Вуличні сутички з поліцією у Львові на Зелені Свята та Першого листопада і судові процеси мене найбільше цікавили.

Я не раз думав, що це напевно мусять бути великі люди, провідники загадкової для мене і окутаної таємницями ОУН. Я часом підозрівав, що атентати проти Голуфки, Чеховича і інших ворогів міг зробити Роман, який дуже добре стріляв з рушниці. А може котрийсь інший з них. Та не тільки я один так думав про них, так думали всі сільські хлопці.

А як поважали їх статочні селяни, члени товариства Сокіл, якими часто вправляв Роман Шухевич на пасовиську під лісом. Він учив всякого спорту: біг на сто метрів, скок угору і в даль, кидання кулею і диском, дужання. А вечорами давав лекції для самоосвітнього гурт-

ка, сходи́н якого я не пропустив ніколи. Там викладав часто також Орест Казанівський. Але Романа Шухевича ніхто заступити не міг. Його респектували й любили всі за веселу вдачу, дружню відданість, за готовість всім допомогти.

Роман Шухевич був не тільки добрим спортсменом, але й скрипалем та піяністом. Виступав і на сцені у головних ролях амантів. Бездоганно співав тенором. Ніколи не забуду його гри в ролі Гриця з „Ой не ходи, Грицю”. Коли прийшов трагічний кінець Грицеві від отруї, я в його смерть на сцені так повірив, що почав плакати. Хтось з людей мене втихомирив і пояснив, що Роман тільки вдає, що вмирає.

**

Роки йшли, і я вже став більшим хлопцем. Для Романа чи Богдана я годен був зробити все, що вони скажуть: побігти на пошту до Топорова, за 5 кілометрів від Нивиць, чи віднести якогось листа.

Та трапилася нагода, яка навіяла в мою голову переконання, що я виконую дуже важливу роботу.

Одного літнього дня покликав мене до себе Роман Шухевич. На свій вік я був замалий, а тому Роман присів біля мене і його ясні очі зрівнялися з моїми. Взяв мене під бороду і пильно подивився в очі.

— Ти гарний хлопець! — сказав і усміхнувся. — Чи зумієш занести листа до Юрка Березинського, але скоро?

Я кивнув головою.

— Сховай добре за сорочку. Уважай — не згуби! Нікому не давай, тільки Юркові. Ти знаєш дорогу?

Я знову притакнув головою.

— Біжи зараз, а як вернешся, прийди сказати, чи віддав листа.

— Добре! — погодився я і побіг.

На вигоні під вербою куняв гливий кінь. Я розпутав його і сів верхи. Потрапом, то гальпом поскакав, цупко притримуючись гриви руками.

**

Приходство о. Березинського було обгороджене парканом з широким подвір'ям. Під брамою я прив'язав коня до плота і відкрив фіртку. Коло стодоли курява і гуркіт молотілки.

А. В.

БІЙ ЗА КИЇВ У СВІТОВОМУ РОЗМІРІ

За світовий рух відродження національної ідеї

Це не є правдою, що національно-визвольний революційний рух України і концепція АБН ізольовані, відсепаровані від великих процесів у світовому розмірі. Якраз навпаки. Концепція АБН здобуває чимраз більше активних прихильників і пробойовиків. Їй належить майбутнє. Вона з бравурною, стихійною силою починає наступати. Це уявила, зокрема, X Конференція АПАКЛ в Тайпеї, на Формозі, в якій приймали участь представники десятків націй з різних континентів. Однодушно, не зважаючи на спротив москалів, АЦЕН, офранцужених мадярських жидів, авторизовані речники понад

~~~~~
Купа соломи, і жінки, що звиваються коло неї. Не встиг я зорієнтуватися, як від стодоли великими скоками кинувся до мене величезний пес.

Я затерп з страху. „З'їсть!” — подумав. Кріпко притиснув листа за пазухою. Не було вже часу втікати. Пес повалив мене і придавив до землі, дихаючи в обличчя гарячою пащею з висолопленим язиком.

— Не рухай! — закричав Юрко до пса. А до мене: — Лежи спокійно, він тобі нічого не зробить.

На голос Юрка душа вернулася до мене. Ловецький пес „Рекс” лишив мене і почав ластитися до господаря.

Юрко підвів мене, обтріпав з мене порох і почав бідкатися, що забув за пса, який був спущений з припони. „Рекс”, побачивши, що господар до мене ставиться по-доброму, почав обнюхувати мої ноги і весело помахувати хвостом.

Я простягнув Юркові листа з словами:

— Роман передав, казав, що важливий.

Юрко розглянувся довкола і розірвав коверту. Перебіг очима лист, споважнів і кинув коротко:

— Скажи Романові, що добре.

Через кільканадцять хвилин я вже був в саду у Нивицях і говорив Романові:

— Я листа віддав Юркові, і він сказав, що добре.

— Ти гарний хлопець, буде з тебе козак! — промовив Роман Шухевич і стиснув мою руку.

50 націй прийняли концепцію АБН за свою. Факт вшанування речника АБН, речника України, Ярослава Стецька, уповноваженням від усіх делегатів і обсерваторів держати в парламенті прощальну промову перед сотнями почесних гостей — міністрів, амбасадорів, політиків — говорить сам за себе. Україна виступає сьогодні, хоча і уярмлена, підпільна, але вже як суверенна сила.

Цю світобурну позицію України розбудовує Ярослав Стецько на міжнародному форумі, збагнувши її революційне місце у світі з ідейного, геополітичного і не менше з погляду революційного людського потенціалу. У цьому пляні проводив Ярослав Стецько міжнародню акцію теж останніми місяцями поїздкою до Риму, де вручив в англійській, італійській і німецькій мовах меморіяли Отцям Собору, розгортаючи акцію в користь створення Українського Католицького Патріархату і акцентуючи необхідність духового, ідейного, морального хрестоносного походу Церкви проти воюючого безбожництва, народовбивства, топтання гідності людини — Богоподібного ества. Низка розмов з видатними Отцями Собору, зокрема з кардиналом Оттавіані, служила цій же меті.

Після Конференції в Тайпеї Ярослав Стецько відбув одномісячну поїздку по Австралії, відвідавши Сідней, Канберру, Мельбурн, Аделаїду, Жельонг. Доповіді для української громади, для австралійської публіки, зустрічі з політичними, видатними комбатантами, контакти з правою, католицькою лейбор-партією, китайським амбасадором з метою координації діяльності в справі схвалення австралійським парламентом резолюції солідарності з американським Конгресом у питанні Тижня Поневоле-них Націй і підтримки концепції розвалу російської імперії та знищення комуністичної системи, як теж заініціювання політики визволення вільним світом, — численні пресові конференції з часописами, радіо і телевізією, — засідання АБН — Австралія, як і шукання можливостей практичної співпраці з австралійським відділом АПАКЛ — займало увагу Ярослава Стецька. Основне завдання лежало в тому, щоб поширити другий протиросійський і протико-

муністичний фронт серед вільних націй у допомогу першому, на Рідних Землях.

Революційний перелім в цьому напрямі стався в Швеції, коли під гаслами АБН маршували тисячі молодих шведів і данців проти Москви під час відвідин Хрущова, що було одною із головних причин його упадку.

Українську громаду Австралії Ярослав Стецько схарактеризував з захопленням: „Гін до монументального”. Невелика кількістю, але велика духом, творить вона непроминальні вартості. За античних часів чи в „темному” Середньовіччі так самі горіли люди релігійною і патріотичною ідеєю, творячи монументальне в мистецтві, філософії, культурі. Величаві храми Божі, здвигані нашою еміграцією в Мельбурні, Сіднеї та Аделаяді — доказ гону до величного, грандіозного, вічного. І народні доми — не менше величаві! Ідея побудови Дому Молоді в Сіднеї носить всі риси змагу за тривале, епохальне. Правда прагдідів великих — ляйтмотив у дії наших братів і сестер в Австралії, їх жертвенність і вірність Україні глибоко зворушувала гостя з Європи.

Відвідини Ярослава Стецька у наших Владик кир Івана Прашка і кир Варлаама, зустрічі з нашими священнослужителями обох обрядів підтвердили, що обидві наші Церкви стоять близько душі народу і мають комбативний, християнський дух.

Зустріч з Центральною Управою СОУА в Мельбурні дала змогу переглянути досягнення нашої еміграції в цілому, зокрема на громадському відтинку. Жива дискусія доповнила образ. Відвідини обох сумівських таборів біля Мельбурну і Сіднею, промови до молоді, розмови з нею служили обопільній користі, дали змогу пізнати ситуацію нашої молоді в Австралії.

Центральну проблему сьогоденного ідейного бою у світі — **Київ проти Москви** — намагався Ярослав Стецько представити зрозумілою мовою через пресу, радіо, телевізію, в доповідях для чужинців. На пресконференціях, що їх реферувала преса, вимагав він десанту військ національного Китаю на китайському материкі, перенесення визвольної війни на північ В'єтнаму, Кореї, в Тибет, — творення армії добровільців з азійських антикомуністичних країн в користь уярмлених, — офензивного пакту загрожених країн Азії, без диктату ЗДА,

— респектування суверенітету збоку ЗДА рішень загрожених чи уярмлених націй стосовно офензивив, — проголошення **Великої Хартії незалежності націй** з вимогою розвалу російської імперії на національні незалежні держави в етнографічних кордонах, — збройної, коли необхідно, підтримки повстаючих уярмлених націй, — радикальної зміни дотеперішньої політики вільного світу з т. зв. мирної коекзистенції на політику визволення через бльокаду ССРСР і інших опанованих комуністами країн. Ярослав Стецько з'ясував нові форми, **нову стадію** революційно-визвольної боротьби України й інших уярмлених націй, як доказ, що революційний потенціал нестримно зростає.

Комуністична преса на перших сторінках своїх видань атакувала Ярослава Стецька за його сугестії. Національна преса приймала їх прихильно.

Прикро було Ярославу Стецькові залишати Сіднеї, не побачивши о. Петра Дячишина, будівничого величавої церкви в тому місті, доброго священнослужителя і гарячого патріота. Він згинув в автовій катастрофі, коли вночі повертався втомлений від умираючого, якому давав останні св. Тайни. Громада вшанувала свого душпастиря, похоронивши його в святині, яку він побудував . . .

Залишав Я. Стецько, як згадував, Австралію скріплений також поставою нашого православного Архипастиря Владики Варлаама, що — хоч дуже хворий — мужньо несе свій хрест, дбаючи про добро пастви. Він — великий сподвижник ідеї вічного Києва.

Українська громада у світі, зокрема наші забезпечені товариства в ЗДА, Український Народний Союз, „Провидіння” й інші, повинні підтримати ініціативу побудови Дому Молоді в Сіднеї, остої українства на Далекому Сході. Душею того почину є п. Омелян Кошарський.

Наша еміграція в Австралії добре прислужується Вітчизні, з успіхом виконує свою велику місію. Вона там потрібна для справи України, бо Україна не є льокальною проблемою, вона — світова революційна проблема людства. Тому і цей далекий континент потребує українців-носіїв великої ідеї Києва. Українці в Австралії почувають себе морально, духово, культурно, політично вище австралійців. Їх, як і інших європейців, стиль, форми, спосіб життя впли-

вають на оточення. Ніякого почуття меншовар-
тості в них немає.

У русі відродження світу, націй у сенсі ствердження ідеї Батьківщини, патріотизму, віри в Бога, людської гідності, героїзму, — в інтересі перемоги української ідеї, — українці свою роль виповнять. Великий ісход із рідних земель виправдається історично...

Січень 1965 року на заході ЗДА

Задержавшись у перелеті на островах Фіджі, що належать до Австралії, і Гаваях, Ярослав Стецько відвідав західні стейти ЗДА — Каліфорнію (Сан Франсіско, Лос Анджелес), Арізону (Фенікс), Колорадо (Денвер), Небраску (Омага). Програма зайнять охоплювала подібний діапазон, як і в Австралії.

Допомігши zorganizувати Відділи ООЧСУ в Сан Франсіско і Феніксі, розбудувати філії ПАБН, Ярослав Стецько в публічних доповідях для української публіки, зокрема молоді, АБН, американських видатних політиків, військовиків, журналістів, антикомуністичних діячів, які брали численну участь в спеціально для них zorganizованих дискусійних вечорах (Денвер, Омага), з'ясував позиції світової боротьби проти російського імперіялізму й комунізму, роль України й АБН в ній, вказуючи іншу розв'язку світової кризи від тієї, яку здійснює сьогодні на шкоду волелюбному людству „трест мозків” Ростова, Кеннана.

Треба відмітити, що, наприклад, в Омазі, де є центр термонуклеарної зброї ЗДА, концепція перемоги, з'ясувана Ярославом Стецьком, знайшла живий відгомін зокрема серед військовиків, а опонували їй без успіху деякі інтелектуалісти, в тому числі один професор університету — єзуїт. Дискусія тяглася до пізньої ночі, а після цього продовжувалася ще далеко за північ у приватному мешканні Я. Стецька з приязно наставленими до української справи американськими антикомуністами, кол. високими старшинами.

Цікаво, що ті самі осередки на Заході ЗДА об'їжджала недавно пані Лябен, французька соціалістка, колись неперебірлива опонентка АБН, а тепер позитивно-неутрально наставлена до нашої концепції.

Центральні пресові органи, радіо, телевізія лояльно і коректно представляли погляди

Ярослава Стецька на проблеми світової політики, зокрема української визвольної концепції. У Лос Анджелесі, Денвері, Омазі — інколи кількакратно — подавали широкі інтерв'ю.

У Феніксі, столиці стейту Арізони, де живе Голдвотер, а також у Денвері і Кольорадо Ярослав Стецька запрошували на засідання Сенату, де офіційно вітали, як видатного гостя, оплескували, як кол. голову українського уряду. Також губернатори стейтів приймали його на окремих авдієнціях, а губернатор Кольорадо Дж. Лов, хоча мав у пляні присвятити авдієнції лише кільканадцять хвилин, продовжив розмову приблизно на годину.

Дві години тривало спеціальне інтерв'ю для католицької преси і журналів молоді, 45 хвилин дискусія по радіо. Це — окрім інтерв'ю для преси, радіо, телевізії, організованих звичайним порядком. Незалежно від цього відбувалися окремі розмови з федеральними політиками, конгресменами і сенаторами, які в той час були на місці. Деякі з них допомагали в організуванні публічних виступів для американської інтелектуальної і політичної еліти. У Феніксі відбулась доповідь Я. Стецька у пресовому клубі, zorganizована самими американцями. У Сан Франсіско він провів розмову з видатним антикомуністичним діячем, кол. сенатором Новлендом, що є тепер видавцем дуже поширеного щоденника.

Організувати доповіді й зустрічі з американськими середовищами допомагали наші священники, місцеві Відділи УККА (Фенікс), очевидно, ООЧСУ, ПАБНА, а також окремі громадяни, як п. Крупський, пані Суліван-Денвер та ін. Багато зусиль доклали такі українські патріоти, як п. Блицак, п. Гірка, п. Поліщук, мгр Кальба, п. Воробець і інші, які — хоч їх прізвища не згадується, зробили вклад не менший. Тому завжди треба вшановувати невідомого робітника, жертвенного, відданого справі патріота, який без розголосу несе тягар праці на своїх плечах лише з почуття обов'язку супроти Батьківщини.

Українська громада в західних стейтах не менше активна, як на Сході, не менше жертвенна і проводить не менш важливу роботу. Не треба забувати, що властива Америка — це Захід, а не інтернаціональний Вавилон — Нью Йорк. Західноамериканська політична і інте-

лектуальна еліта в більшості традиційна, патріотична, думає по-національному. Рух відродження американської нації має початок на Заході, а не на Сході. Ідеї руху оновлення Америки близькі нашим ідеям. Вони в наступі. **27 мільйонів голосів, відданих за нову течію в американській політиці** — це велика ідеологічна перемога нових сил, яким належить майбутнє. **Отож ми ані не ізольовані, ані не самотні...**

Треба ще відмітити, що для наших ідей дуже прихильне наставлення мають народжені в США українці. Їх допомога в західних степах для акції Я. Стецька була видатна. Вистачає хоча б згадати пані Суліван, українку, вдову, яка не вмів говорити по-українськи, але zorganizувала 45-хвилинне радіоінтерв'ю і спеціальне інтерв'ю з католицькою пресою і журналами в Денвері. Якщо великими ідеями захопимо наших земляків, які вже не говорять по-українськи, то вони і рідної мови навчаться, бо серце і душа в них — наші. Треба тільки дати їм візію, містику, розкрити духовність, великий і величний світ вічних ідей Києва. У цьому запорука не тільки „вдержання”, „збереження” української молоді, але й її наступу в ім'я українського світу ідей...

У Нью Йорку на конвенції ПАВНА Я. Стецько виголосив доповідь на тему „Ідеї оновлення світу і концепція перемоги”. ПАВНА очолили: д-р Дочевф, болгарин, як голова Екзекутивного Комітету, і д-р Нестор Процик, українець, як голова Ради; до Президії Ради увійшла пані Уляна Целевич, а до Екзекутивного Комітету мгр. А. Бедрій і мгр. Данкевич.

У часі перебування Я. Стецька в Філадельфії завдяки заходам п. Низового відбулася конференція з американською пресою, яка незвичайно прихильно реферувала його погляди. „Філадельфія Дейлі Нюз” принесла на чоловому місці тепло зрефероване інтерв'ю з Ярославом Стецьком, видвигаючи усі його вимоги до вільного світу в зв'язку з ситуацією в Україні й інших уярмлених країнах. Звернуло на себе увагу інтерв'ю Я. Стецька з серйозними тижневиками й іншими щоденниками, а також обговорення ним з американськими видатними політиками німецького походження проблеми схвалення німецьким парламентом в Бонні резолюцій солідарності з Тижнем Поневоленних Народів, ухваленим американським Кон-

гресом, і закону Конгресу про підтримку ідеї розвалу російської імперії. Як відомо, німецький парламент, який постійно апелює до США підтримати об'єднання Німеччини, досі не спромігся заявити солідарності з резолюцією Конгресу США, в якій мова теж про визволення Східної Німеччини. Німці хочуть, щоб світ за них воював, а вони жили в добробуті, який їм уможливив плян Маршалла.

„Сепаратизм зростає всюди в світі”

Побувавши в Торонто, склавши візиту Архiepіскопові Мстиславові і Архiepіскопові Михайлові, Ярослав Стецько задержався в Монреалі, де у переповненій залі Народного Дому виголосив доповідь на тему „Україна — революційна проблема світу”. Сходили з АБН у Квебеку, з ТУСМ-ом, з прихильниками Визвольного Руху, відвідини наших священиків обох віровизнань і виступ перед пресою, радіо, французько- і англomовними часописами спричинилися до спopуляризування української визвольної справи. Найбільші щоденники Монреалю, як „Монреаль Стар”, „Газетте”, „Ля прес”, „Ле Девуар” широко, з фотознімками, об'єктивно, подекуди тепло реферували погляди Я. Стецька. Його найрізкіші вимоги відмічувано без іронії, без ноток негачії, навпаки — як все ж розв'язку складних проблем світової кризи. Радіостанції передавали інтерв'ю з Я. Стецьком упродовж двох днів, а одна з найбільших радіостанцій передала ще ексклюзивне інтерв'ю-дискусію впродовж півгодини на англійській мові, скоротивши заповіджене інтерв'ю з протестантським Єпископом. Починається отверезіння на Заході. Чад коекзистенції минає.

Наш світ ідей починає перемагати

Обґрунтовуючи свої погляди, Я. Стецько вказував, що майже 20 років йому приходилося боротися за правильність видвиганих ним ідей, зокрема в термоядровій добі. Здавалося, надаремно. Але ось перед нами, казав він, становище проф. Шарля Берчілля з Бритійської Колумбії, який — хоч федераліст — твердить: „У минулому держави змагали бути великими, бо бути великим означало бути економічно, індустрійно і через те мілітарно потужним. Але тепер ризикувати війною значить ризикувати термонуклеарним знищенням... **Технологічна**

С. Галамай

КОРИСНА ПУБЛІКАЦІЯ ПРО ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Знаний і плодovitий автор, проф. д-р Микола Ф. Чировський, що є головою департаменту економіки в Сетон Голл Університеті, випустив свою чергову книжку п. н. *The Ukrainian Economy*, Нью Йорк, 1965 р. Вона призначена для англomовного читача, і в цьому факті лежить її корисність і окреме значення.

Ця праця цінна ще й тим, що автор включив у неї, так би мовити, найновіші потягнення советської, в основі антикапіталістичної системи, що є поворотом до капіталістичної практики приватної ініціативи (хоч би в досить обмеженому розмірі).

Україна з її незвичайно родючим чорноземом, з багатими копалинами, з великим потенціалом сільського господарства і індустрії залишається на становищі колонії. Українці з своєї національної вдачі нарід підприємливий, індивідуалістичний, здібний до торгівлі, і, хоч внаслідок

база існує для сепаратизму... Впродовж 50 років такі держави, як Росія, розлетяться". (За „Монтреаль Стар", 12.1 1965).

Під знаменем тризуба і хреста

Наше становище оправдується. Розвиток світу йде по нашій лінії. Національні революції, визвольні війни-повстання є альтернативою до атомової війни. Це відмічала вся преса, цитуючи інколи дослівно пасуси з пресової заяви чи доповіді Я. Стецька, відмічаючи ролю України.

Дуже цікавими були також дискусії Я. Стецька з нашою студентською молоддю в Торонто і Монреалі на окремих зустрічах, що протяглися до пізньої ночі. Прелегент вказував на велике післанництво України, розкриваючи перед нашою молоддю світ ідей Києва з його вічними вартостями, героями і мучениками, церквами і лаврами, прадавніми традиціями, тисячолітньою культурою, величними ідеями, Апостолом Христовим св. Андрієм, Володимиром, Богданом і многими іншими великими. Київ християнський, національний, традиційний, підпільний сьогодні...

Залишивши Канаду, Ярослав Стецько через Лондон повернувся до Європи.

док механізації, раціоналізації, поділу праці, введення автоматизації, назагал збільшилася видайність праці, все таки, в наслідок колоніального положення України, її господарство не розвивається в належній мірі.

Ціни, хоч і регульовані урядом, коливаються. Советські пляновики в Москві не беруть до уваги інтересів національної української економіки, і наставляють її під кутом розбудови великої мілітарної потуги.

Україна має на експорт збіжжя, цукор, м'ясо, вугілля, чавун, манган, нафту, машини і технічні приладдя, але вся її закордонна торгівля повністю контролюється і використовується імперським центром.

Очевидно, звільнення України від політичної диктатури Москви дасть безсумнівну змогу її економіці успішно розвиватись, бо ж і натуральні ресурси, і людські резерви, і економічний індивідуалізм в Україні величезні.

І тут саме справа може не автора, як радше редактора. А саме, якщо книжка розрахована не на спеціалістів, але на студентів американських коледжів і на звичайних читачів, не економістів, то вичислювання місцевостей, як, наприклад, Тустановичі, Горлівка, Здолбуново чи Херсон і багатьох інших, як місць, де можна знайти такі чи інші мінеральні багатства, чужинецького читача без докладної мапи України під руками радше втомить, ніж зацікавить. Можливо, що відповідно спрепаровані дві-три мапи з зазначенням районів, де скупчуються багатства України (бо врешті-решт це й є економічна географія, отже тільки допоміжна частина для головної теми про економіку України), внесли б більшу проглядність у цінному матеріалі, що його зібрав автор.

Але, як сказано, це радше редакторське діло, і до того я можу помилятись, тобто може такий спосіб викладу чужинця якраз зацікавить. В кожному разі добре сталося, що автор переконливо показав, що Богом обдаровану, багату Україну, безоглядно експлуатує насильницька, централізована, неукраїнська система. І це до свідомости читача, який має викривлений чи русофільський погляд на економіку України, сміливо і переконливо доводиться.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

НАША ВІДПОВІДЬ НИЩИТЕЛЯМ УКРАЇНИ

Від 1169 року, коли суздальський князь Андрій, прозваний через непорозуміння „Боголюбським”, зруйнував Київ „гірше татар” — варвари з півночі ніколи не переставали плюндрувати українські землі вогнем і мечем. Коли не допомагало палення міст і вирізування їхніх мешканців, то морили голодом або вивозили на далеку північ або в пустині Азії населення цілих областей і земель.

Московські нищителі придумували різні заходи на тотальне винищення всього українського. Здавалося, що вже були досягли свого, але Бог послав пророка України — Тараса, що на сторожі свого народу поставив вогненне слово.

У вересні 1914 р., коли московські війська зайняли майже всі західноукраїнські землі, розпочали вони погром, щоб винищити дощенту „мазепинство”. Жертвою знищення падали не тільки українські книжки по книгарнях, бібліотеках і приватних домах, але навіть портрети й пам'ятники Т. Шевченка.

Здавалося б, що вибух протицарської революції в Московщині покладе кінець цій нищівній акції. Але червоні банди Муравйова знов принесли на багнетах з далекої півночі неволю для України, знов розпочали палити українські книжки, масово розстрілювати українців за саму тільки українську виказку. У криваво-

В евентуальному другому виданні треба було б усунути такі недогляди, як, наприклад: „... поклади (соли) доходять до 50 млн. тонн, як каже Димінський” (ст. 23), і подається відклик ч. 13. В бібліографії під ч. 13 зазначено тільки Димінський, ст. 162, а назви книжки Димінського не подано. Тож навіть український читач не може зорієнтуватися, про який твір Димінського мова. Такого роду недотягнення легко можна усунути.

В цілому книжка повинна притягнути увагу англословного читача і виправити помилкові погляди про економічний потенціал і сучасне положення економіки України. Її колоніальний статус — причина недостатнього господарсько-го розвитку.

му крутежі воєнних подій сучасні „боголюбські” обернули в руїни дім проф. М. Грушевського, що був немов музеєм українського мистецтва зі збірками Кричевських, великим архівом і бібліотекою українознавства.

А 25 років тому, коли червона московська орда залила західноукраїнські землі, знищено майже всю українську літературу, майже всі річники нашої преси в бібліотеці Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, в усіх українських бібліотеках!

Але вершком московської злочинності проти українства було спалення минулого року частини бібліотеки Академії Наук в Києві! За наказом Москви спалено всі архіви проф. М. Грушевського, Грінченка та ін., збірки книжок і видань з часів визвольних змагань.

Однак — „на те й лихо, щоб з ним боротись”!

Не сміємо довше мовчати, треба розпочати велику протестаційну кампанію проти московського систематичного нищення української культури.

Коли жиди протестували проти появи лише одної антисемітської книжки, виданої в Україні, і домоглися того, що цю книжку московська верхівка затаврувала (давши наперед дозвіл видати її в Києві, як доказ „антисемітизму українців!”), то й наша всенародня акція повинна мати якийсь успіх. Ми ніколи досі не протестували так, як жиди, хоч появилася не одна, а десятки й сотні ворожих нам книжок!

Зібравши якнайбільше даних про ганебний підпал бібліотеки Академії Наук у Києві, необхідно видати інформаційну публікацію в різних мовах про цю нечувану в культурному світі подію, затаврувати перед усіма народами варварство московських окупантів в Україні.

Рівночасно ми повинні особливу увагу присвятити нашим музеям, архівам і бібліотекам у вільном усвіті. Найвища пора зібрати в них усе, що ще залишилося по хатах наших старих і нових емігрантів і забезпечити їх від втрати. Ні для нікого не є таємницею, що майже всі наші видання, надслані зі Старого Краю впродовж 80 років, пропали безслідно. Згинули бі-

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В БАЙОНІ

У Байоні немає більше як сто українських родин з старої і нової еміграції. Це ті, що відвідують свої церкви — українську католицьку і українську православну — цікавляться більше або менше життям громади.

Хоч не велика громада, але має свій власний Народний Дім з гарною площею, що виглядає як міський парк. Там часто відбуваються різні товариські зустрічі і пікніки не тільки українців, — прекрасне положення площі використовують теж і інші національні групи.

Дім має власну модерно вивінувану залю на 500 крісел і меншу залю, яка служить для потреб виховання юних сумівців, число яких добігає до 50. Існує 4 рої ЮСУМА, якими проводять і виховують: М. Сіра, Зеня Галькович, М. Доморецький, З. Сірий і Микола Кормелюк, душа ЮСУМА в Байоні. Рої відбувають свої сходи кожного тижня, а то й частіше.

Постав мішаний хор, який провадять також М. Кор-

бліотеки багатьох наших церковних і світських діячів, наших організацій, що колись існували. Приватні бібліотеки й збірки, що зі смертю їх власників ліквідується, повинні бути охоплені реєстром і забезпечені від знищення невідомих людей. Ще збереглися тут і там, по стріхах і в пивницях рештки бібліотек, що їх необхідно зберегти. Цим повинні зайнятися музейно-бібліотечні референти при Відділах УККА та інших наших товариствах. Вони пропадають із-за нашої байдужості, недоцінювання їх нашими малосвідомими людьми, що не прив'язують ніякої ваги до прочитаної книжки, старого журналу чи газети, старої знімки, листування з краєм, старих документів, старого одягу, старих картин і інших особистих пам'яток. Так, як пропали майже всі пам'ятки по о. А. Гончаренкові, що сто років тому приплив до Америки, пропадають зі смертю наших людей, численні пам'ятки минулого.

Коли Москва нищить в Україні наші пам'ятки культури, то ми у вільному світі повинні їх якнайпильніше зберігати. Це буде наша найкраща відповідь московським варварам.

Остромир

ПРИМІТКА РЕДАКЦІ

Завваги п. Остромира заслуговують на якнайглибшу увагу не тільки УККА та його Відділів, але також і наших наукових установ, наших музеїв і всіх тих, кому лежить на серці справа збереження нашої культури у країнах по цей бік залізної заслонки.

мелюк. Назагал громада самовистачальна і коли влаштовує національні академії — мистецьку частину заповнює власними силами. За ініціативою Відділу ООЧСУ, Управа Народного Дому та ЮСУМА при співпраці обох українських парохій вшановується Акти Української Державности з проголошенням декларації посадника міста, п. Домініко, який являється до Народного Дому і святочно підписує декларацію.

24 січня Відділ ООЧСУ відбув свої 3-ті збори, на яких був присутній представник ГУ ООЧСУ п. Богдан Казанівський. У своєму слові представник Головної Управи з'ясував положення на Україні і навіть незбиті факти підпільної боротьби на рідних землях. Окрему увагу звернув доповідач на вилім з національного фронту групи „двійкарів”, яка, не зважаючи на загальну опінію української спільноти, втримує контакти з большевицькими висланцями т. зв. „культурниками”, влаштовуючи прийняття по приватних домах спільно з „прогресистами”. Після доповіді відбулася дискусія.

Зі звіту голови Відділу ООЧСУ Мирона Сірого і фінансового референта Миколи Пукаса виявилось, що Відділ протягом року підготував кілька імпрез, які дали моральний і фінансовий успіх. Члени ООЧСУ кожного року беруть активну участь в коляді на Визвольний Фронт, що дає кругло 500 дол. На жаль, члени Відділу мають менше виrozumіння до видань ООЧСУ, особливо „Вісника”, що поширюється тут у мінімальній кількості. В дискусії були обідянки, що і ця справа на майбутнє буде поставлена на відповідний рівень.

До Управи Відділу ООЧСУ обрано таких членів: Мирон Сірий — голова, В. Вінтонів — містогорова, М. Романчук — секретар, Микола Пукас — касир, В. Фесьо — орг. референт, М. Дворський — госп. референт, М. Доморецький — культ-освітний референт. До Контрольної Комісії увійшли: Горобець, М. Кормелюк, Я. Сірий.

Позитивним успіхом Управи Відділу ООЧСУ є й те, що вона зуміла в ряди організації приєднати кількох нових членів, як п. Солонинка і ін.

Т. М.

НОВИЙ ВІДДІЛ ООЧСУ В РЕДІНГУ

В неділю 28 березня ц. р. відбулися в Редінгу, Пенсилванія, сходи української громади, присвячені 15-літтю з дня смерті сл. п. ген.-хор. Т. Чупринки-Шухевича. Сходи відкрив голова місцевого відділу УКК д-р Білик і до слова попросив д-ра Яр. Бернадіна, який у своїй доповіді зобразив шлях героїчної боротьби Командира УПА, Провідника ОУН на Рідних Землях і Генерального Секретаря УГВР, сл. п. ген.-хор. Т. Чупринки. На закінчення святочної частини відспівано національний гімн.

Після святочної частини інформацію про політичні відносини серед української спільноти

на чужині виголосив представник ГУ ООЧСУ п. Б. Казанівський. Доповідач з'ясував роллю ООЧСУ серед української громади в ЗДА і її поставу в обороні українських національних принципів.

У висліді жвавої дискусії приявні на залі запропонували створити новий Відділ ООЧСУ в Редінгу. Як члени-засновники зголосилися 28 осіб. Управу нового Відділу вибрано в такому складі: Кілик Саварин — голова, Кіцелюк Степан — секретар, д-р Білик — орг. референт і зв'язковий до ГУ ООЧСУ, Павлик Степан — касир, пані Івасечко — вільний член Управи.

Головна Управа ООЧСУ і Редакція „Вісника” новоствореному Відділові бажають якнайкращих успіхів у праці для добра української справи.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ООЧСУ В ВІЛЛЯМСТАВНІ, Н. ДЖ.

6-го березня відбулися 3-ті Загальні Збори Відділу ООЧСУ у Вілліамставні, Н. Дж. Збори відкрив голова п. О. Кобаса, і на його заклик всі присутні вшанували пам'ять Головного Командира УПА ген.-хор. Т. Чупринки-Шухевича однохвилинною мовчанкою. До Президії обрано представника Головної Управи ООЧСУ п. Б. Казанівського, як голову, а п. А. Стахнова як секретаря.

Звітували: голова п. О. Кобаса, секретар — А. Стахнів і фін. референт М. Валовський. Із звітів членів Управи виходило, що хоч Відділ не начислює багато членів, однак має за собою гарні успіхи в роботі.

Протягом попередньої каденції Управа Відділу влаштувала дві імпрези, присвячені Т. Шевченкові та темі голодової облоги України, і кілька розвагових імпрез. Відділ виконав перед Головною Управою свої обов'язки на сто відсотків. Коляда на Визвольний Фонд, збірка на пресовий фонд „Вісника” і „Писанка” пройшли надзвичайно успішно. Це все завдяки жертвенності членів, які, хоч живуть розкинені, далеко один від одного по фармах, знаходять час для української справи. За короткий час Відділ придбав власні фонди, з яких розділяв на потреби церкви, на Дім Української Молоді у Філядельфії, на фонд будови Катедр і на потреби Визвольного Фронту.

Завдяки паням Кобасової, Валовської і Стахнової всі розвагові імпрези були дбайливо підготовані і притягали ширший круг українських громадян. Серед членів і гостей витворювалася дружня атмосфера, і є вигляди, що до Відділу впишеться ряд нових членів.

По звітах виступив представник ГУ ООЧСУ п. Б. Казанівський, який у своєму слові схарактеризував ситуацію на Рідних Землях і звернув головну увагу на шкідливі концепції, що зрджуються на еміграції, виявляються у новому радянськості і загрожують розбиттям української спільноти. В такій ситуації ООЧСУ відіграє важливу роллю, втримуючи стійкість українського національного фронту.

Після жвавої дискусії і уділення абсолюторії уступачій Управі вибрано нову Управу в такому складі: О. Кобаса — голова, Павло Лісний — містоголова, Іван Кузьменко — секретар, Костер і А. Стахнів — члени Управи; до Контрольної Комісії увійшли: Лобів і Маковський. Новообраній Управі бажаємо успіхів.

Л. К.

ВІДОМОСТІ З АБН

Асоціація Вільної Азії (Токіо, Японія) повідомила ЦК АБН, що в японському журналі „Вільний Світ” їхніми заходами надруковано широку інформацію про акції АБН в Скандинавії під час приїзду Нікити Хрущова.

Проф. Ю. Кітаока, генеральний секретар Асоціації Вільної Азії, підготовляє до друку працю про винищення народів у Російській імперії. За поміч відповідними матеріалами він буде дуже вдячний. Матеріали надсилати на адресу ЦК АБН.

**

На засіданні ЦК АБН, яке відбулося 9 січня ц. р., почесним гостем був представник Швеції, професор Лешдт з університету в Упсали, для нав'язання тіснішої співпраці з представниками АБН, як теж для запрошення представників АБН з доповідями до Швеції.

**

Федерація Демократичних Антикомуністичних Об'єднань в Аргентині відбула в кінці жовтня і на початку листопада Антикомуністичну Конференцію, на якій з доповідями виступали: адмірал Пенна Вотто, голова Конференції для Ооборони Континенту, д-р А. Альонзо Діаз і проф. Плініо Корреа де Олівера. Президія Конференції надіслала на руки Президента АБН Ярослава Стецька солідаризаційного листа.

(Пресове Бюро АБН)

КОЛЯДА НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД 1964

(Продовження)
ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

По \$ 1.00 — Левицькі, Захарченко, Макух, о. Слонський, Волощук Іван, Козак, Дробик Нуся, Филипович Марія.

Збіркова листа ч. 146. Збірники: Квасняцький Роман.

По \$ 5.00 — Карбовський Нік, Сілецький.

По \$ 2.00 — Мізак Михайло, Каратницький, Януш В., Левицька А., Ярославич Ів., Борецький Методій, Мисько, Куриляк, Турчин, Подоляк Мирослав, Нечіткий, Сухар Ю., Комановський Н., Бхнар Марія, Демчишин Олекса, Яримович.

По \$ 1.00 — Ганзяк Галина, Шикилович, Косина, Клос Анна, Стефанишин, Нечіткий.

Збіркова листа ч. 147. Збірники: Б. Керницький і І. Марків.

По \$ 2.00 — Граб Вло., Романець Лев, Шостац, Дубіль, Чорнобиль Ірена.

По \$ 1.00 — Костяк.

Збіркова листа ч. 150. Збірники: інж. Б. Кульчицький.

По \$ 20.00 — Дяків Михайло.

По § 10.00 — проф. Котович Наталія.

По § 5.00 — Гречка Ярослав, Ткач Роман, Барабах, Онихай, Барабах, Савицький Тарас, Кульчицький Теофіль, Укр. Дім 23-та вул., Вобинський Лев, Вобинський Ярослав, Вабяк Іван, Лучин Любо, Демчишин Богдан, інж. Богдан Кульчицький, Воднар Мирон, Степан За? . . ., Мадилос Степан, Нечіткий, Стеців, Дяків.

По § 3.00 — о. М. Збір, Ткач Анна, Петрів М. Я., Квасницький Л., Недорода, Матковський Д., Савицькі, Вонторський, Брикович, Вомпель, Козоріз І., Фучко Д., Козак М.

По § 2.00 — д-р Рибак, Кондра, Скочилиєс Зенко, Луцишин Вол.

Збіркова листа ч. 152. Збірники: Б. Казанівський і М. Дяків.

По § 10.00 — Нечіткий.

По § 6.00 — Мирон Утриско.

По § 5.00 — Казанівський Богдан, д-р Скальчук Іван, Лещин Грицько, Кульчицький Еміль, Михайлишин М., Кравців Роман, Рожок Степан.

По § 4.00 — Чучман Іл.

По § 3.00 — Гавриляк Дмитро, Чупірчук Олена, Филипович О., Лопатинська.

По § 2.00 — Наконечний, Ворошок Андрій, Веприк Онуфрій, Ліщинська Миросла, Зітенчок, Мидловський Лев, Филипович Е., Филипович Олена, Луців Богдан, Іван? . . ., Палевичі, Гайдамака М., Воробець Евстахій, Вадуляк, Нарасимів.

По § 1.00 — Дмитришин, Захарчук, Коновал Олекса, Радванський Анатоль.

Збіркова листа ч. 153. Збірник Івасів.

По § 5.00 — Мазепа Юрій, Береза Я. М., Левицькі Р. і Т., Фещенко Іван, Личин Іван, Дичко-Блавацька, Ставничий В. І., Білинський О.

По § 3.00 — Слопський Іван, Припін Василь, Аницька, Левицький Михайло.

По § 2.00 — Швабюк Микола, Флорчук Константин, Коморовська, Завадівський Е., Перський Володимир, Дидинський, Келлер Марія, Процок В., Шимчак Л.

По § 1.00 — Кухарський М.

Збіркова листа ч. 154. Збірники: Е. Білянський і І. Ситник.

По § 10.00 — Послушний Василь.

По § 5.00 — Євген Білинський, Ситник Іван, Вишинський Степан, Потятиник Я., Кушнір М.

По § 4.00 — Івасів Тарас, Вольний В.

По § 3.00 — Бачмага Антін, Чорпіта Степан, Куропась Василь, Середа Мих., Ніч В., Ярема, Басараб Катерина, Медуха Володимир.

По § 2.00 — Масюк М., Турко Пилип, Сірий Михайло, Андрушак Петро, Книш Роман, Петро Лоц., Німчук, Пасічник Абель, Литвин Роман, Мацьків Р., Нечіткий, Лисяк Марія, Мінчак М. О., Січинський, Мяслянка М., Желехівський Іван, Моклюк Петро, Мостовий Микола, Ратич.

По § 1.00 — Мацьків В., Чорпіта Ст., Вісеровський М., Мацур Ева, Архатин, Стадницька Н., Філь Дмитро.

Збіркові листи чч.: 167 і 168. Збірники: Л. Трицький і М. Пришляк.

По § 10.00 — Пришляк Микола.

По § 5.00 — Пришляк Олекса, Головачук Юліян, Гаврилів, Гриців М., Пришляк Іван, Хоманчук Ігор, Спринський Степан, Гаврилів Іван, Луців Роман, Міджак Марія, Штойко Володимир, Катамай Богдан.

По § 3.00 — Волошинська, Цісик, Михайлюк, Кузьмович, Білоус І., Дмитренко В., Яримович І., Послушний Петро, Черник Максим, Патрік Йогн, Флюнт Роман.

По § 2.00 — Васильків, Хромьяк Іван, Петрович Л., Ракочий, Коцюба, Феркуняк, Ортинська Т., Фолис К., Шекмар, Повзанюк Вол., Марчук, Луцишин Зенон, Німилович Осип, Добровольський, Вонторський Ол., Шпак Іван, д-р Головецький, Колтун, Леочко Богдан, Яворський.

По § 1.00 — Цюк Ольга.

Збіркова листа ч. 155. Збірники: О. Смочило і Н. Бесага.

По § 10.00 — Укр. Кат. Молодь в Френфорд.

По § 2.00 — Д. Мелиш, М. Павлюс.

Збіркова листа ч. 156. Збірник Дам'ян Зазуляк.

По § 10.00 — М. Мисинин.

По § 5.00 — Ф. Клюбінський, Ів. Майчук, Софія Сидор, (Отін) Ортін, М. Грет, М. Солтис.

По § 3.00 — И. Погорило, В. Щирба, В. Трущ, П. Корин, Т. Демчук, М. Кодлюк, М. Леськів.

По § 2.00 — М. Сава, М. Денисюк, Л. Грамяк, П. Тантала, В. Погорілий, М. Луговий, З. Зубик, В. Дутка, І. Костишак, С. Галаса, А. Енгел, И. Семсій, Г. Михайлюк, О. Сенік, П. Грамяк, І. Шанайда.

По § 1.00 — О. Сенків, І. Галас, Ю. Ваглай.

Збіркова листа ч. 157. Збірники: Осип Смочило, Микола Бесага.

По § 10.00 — С. Струхманчук, Н. Бесага, В. Дяків, Укр. Гор. Клуб в Френфорд.

По § 5.00 — В. Тисак, О. Смочило, Б. Богдан, М. Лясота, Д. Зазуляк, І. Шанайда, Т. Воднарський, А. Воднаренко, О. Варилка, Д. Свобода, Т. Королець, А. Доллюк, О. Кусень, Д. Грамяк, В. Дворський, В. Савчин.

По § 4.00 — І. Стасурак.

По § 3.00 — С. Уринюк, А. Диня, Ю. Гаманюк, Н. Дворський, В. Колодій.

По § 2.00 — Г. Цогла, В. Кривий, Т. Вайда, П. Волошин, П. Гладчук, Я. Никифорок, І. Юринц, П. Пекар, М. Тимчишин, І. Михайличка, С. Вишиванюк.

По § 1.00 — И. Гемза, М. Красіцький, В. Карач, О. Терещук, Вишиванюк.

Збіркова листа ч. 158. Збірник М. Пилипюк.

По § 5.00 — Н. Бачара, Єлій Декан, Люба Онуярей, М. Саварин, М. Пилипюк, Ів. Марохівський, Яр. Курташ, Люполд Гафнер, М. Мокрицький, В. Бурбан, Герге Влесінг.

По § 4.00 — В. Ортинський, М. Макар.

По § 3.00 — Р. Воробовський, М. Пилинська, Петро Кіт, Зигмунд Тіш, М. Мелько, Кат. Семен, Федір Мікус, Ст. Севецький.

По § 2.00 — Ів. Відей, Ст. Терлецький, В. Назар, І. Прокопчук, О. Сенік, С. Майхрович, Ст. Семен, А. Дідовський, Мик. Фик, М. Семяк, Т. Мелько, П. Яцила, Дм. Яцила, Ів. Зікуль, М. Сміго, Стеля Ветлі.

По § 1.00 — Д. Литнавчин, И. Хлібкевич, Н. Вановс, Т. Шанайда.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦІМ ЩИРЕ СПАСІВІ!

(Продовження збірки в наступному числі)